Repertoriul jurisprudenței

CONCLUZIILE AVOCATULUI GENERAL
EVGENI TANCHEV
prezentate la 28 iunie 2018 [1]

Cauza C-216/18 PPU

Minister for Justice and Equality
împotriva
LM
(Deficiențele sistemului judiciar)

[cerere de decizie preliminară formulată de High Court (Înalta Curte, Irlanda)]

„Trimitere preliminară – Cooperare judiciară în materie penală – Decizia-cadru 2002/584/JAI – Mandat european de arestare – Motive de refuz al executării – Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene – Articolul 47 – Dreptul la un proces echitabil – Stat de drept – Articolul 7 TUE – Propunere motivată a Comisiei prin care Consiliul este invitat să constate existența unui risc clar de încălcare gravă, de către Republica Polonă, a unei valori prevăzute la articolul 2 TUE”

Cuprins

I. Introducere 2

II. Cadrul juridic 5

A. Dreptul Uniunii 5

1. Carta 5

2. Tratatul privind Uniunea Europeană 5

3. Decizia-cadru 6

B. Dreptul irlandez 6

III. Situația de fapt și procedura principală 7

IV. Analiză 9

A. Cu privire la admisibilitate 9

1 Limba originală: franceza.

B. Cu privire la fond 9

1. Observații introductive 9

2. Cu privire la prima întrebare preliminară 11

a) Un risc real de încălcare, nu a articolului 4 din cartă, ci a articolului 47 al doilea paragraf din aceasta trebuie să conducă la amânarea executării unui mandat european de arestare? 12

b) Orice încălcare, indiferent de gravitatea sa, a articolului 47 al doilea paragraf din cartă trebuie să conducă la amânarea executării mandatului european de arestare? 15

1) Introducere 15

2) Cerința unei denegări de dreptate flagrante 16

3) Caracterizarea unei denegări de dreptate flagrante din perspectiva independenței instanțelor 18

c) Autoritatea judiciară de executare trebuie să constate că persoana în cauză riscă să sufere o denegare de dreptate flagrantă? 20

1) Introducere și observațiile părților 20

2) Cerința unei examinări individuale 21

3) Cum poate fi demonstrat că persoana în cauză este expusă unui risc real de denegare de dreptate flagrantă în statul membru emitent? 23

3. Cu privire la a doua întrebare preliminară 25

V. Concluzie 26

I. Introducere

1. Prezenta trimitere preliminară se înscrie în contextul evoluției și al reformelor sistemului judiciar polonez [2] care au condus Comisia Europeană să adopte, la 20 decembrie 2017, o propunere motivată prin care a invitat Consiliul Uniunii Europene să constate, în temeiul articolului 7 alineatul (1) TUE, existența unui risc clar de încălcare gravă, de către Republica Polonă, a uneia dintre valorile comune statelor membre, prevăzute la articolul 2 TUE, și anume statul de drept [3] (denumită în continuare „propunerea motivată a Comisiei”).

2 Este vorba printre altele despre numirea membrilor Curții Constituționale și despre nepublicarea anumitor decizii ale acesteia. Este vorba de asemenea despre noile regimuri de pensionare a judecătorilor Curții Supreme și a judecătorilor instanțelor de drept comun, despre noua procedură privind o cale de atac extraordinară în cadrul Curții Supreme, despre revocarea și numirea președinților instanțelor de drept comun, precum și despre încetarea mandatului judecătorilor membri ai Consiliului Național al Magistraturii și despre procedura de numire a acestora din urmă.

3 Propunerea de decizie a Consiliului privind constatarea unui risc clar de încălcare gravă de către Republica Polonă a statului de drept din 20 decembrie 2017, COM(2017) 835 final.

2. Procedura prevăzută la articolul 7 TUE, în cazul în care ajunge la final, adică la constatarea de către Consiliul European a unei încălcări grave și persistente, de către un stat membru, a valorilor prevăzute la articolul 2 TUE, permite suspendarea anumitor drepturi pe care le are acest stat membru în temeiul tratatelor. O asemenea procedură nu a fost niciodată inițiată și cu atât mai puțin finalizată. Propunerea motivată a Comisiei constituie prima tentativă în acest sens și, până în prezent, Consiliul nu a adoptat decizia pe care era invitat să o adopte prin această propunere.

3. În prezenta cauză, L. M., pârât în litigiul principal, face obiectul a trei mandate de arestare emise de instanțele poloneze în temeiul Deciziei-cadru 2002/584/JAI a Consiliului din 13 iunie 2002 privind mandatul european de arestare și procedurile de predare între statele membre [4], astfel cum a fost modificată prin Decizia-cadru 2009/299/JAI a Consiliului din 26 februarie 2009 [5] (denumită în continuare „decizia-cadru"). Acesta afirmă că, din cauza reformelor sistemului judiciar polonez, astfel cum au fost analizate în propunerea motivată a Comisiei, este expus unui risc real de a nu beneficia, în acest stat membru, de un proces echitabil și susține că acest risc se opune predării sale, de către instanța de trimitere, autorităților judiciare poloneze.

4. Or, în temeiul principiului recunoașterii reciproce, statele membre sunt obligate să execute orice mandat european de arestare [6]. Autoritatea judiciară de executare nu poate refuza să execute un asemenea mandat decât în cazurile, enumerate în mod exhaustiv, de neexecutare obligatorie, prevăzute la articolul 3 din decizia-cadru, sau de neexecutare facultativă, prevăzute la articolele 4 și 4a din decizia-cadru [7].

5. Totuși, în Hotărârea din 5 aprilie 2016, Aranyosi și Căldăraru (C-404/15 și C-659/15 PPU, EU:C:2016:198, punctul 98), Curtea a statuat că, atunci când autoritatea judiciară de executare constată că există, în privința persoanei care face obiectul mandatului european de arestare, un risc real privind aplicarea unor tratamente inumane sau degradante în sensul articolului 4 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene (denumită în continuare „carta"), executarea acestui mandat trebuie amânată. Pentru a ajunge la această concluzie, Curtea se întemeiază, pe de o parte, pe Avizul 2/13 (Aderarea Uniunii la CEDO) din 18 decembrie 2014 (EU:C:2014:2454, punctul 191), în care a admis că, „în situații excepționale", pot fi aduse limitări principiilor recunoașterii și încrederii reciproce, și, pe de altă parte, pe articolul 1 alineatul (3) din decizia-cadru, potrivit căruia aceasta „nu poate avea ca efect modificarea obligației de respectare a drepturilor fundamentale", astfel cum sunt acestea consacrate, printre altele, de cartă [8].

6. Totuși, în Hotărârea Aranyosi și Căldăraru menționată, Curtea încadrează amânarea executării mandatului european de arestare impunând autorității judiciare de executare să efectueze o examinare în două etape.

7. Într-o primă etapă, autoritatea judiciară de executare trebuie să constate existența unui risc real de aplicare a unor tratamente inumane sau degradante în statul membru emitent, ca urmare a „unor deficiențe fie sistemice sau generalizate, fie afectând anumite grupuri de persoane ori chiar anumite centre de detenție" [9]. Pentru a constata existența unor asfel de deficiențe, aceasta trebuie să se întemeieze pe „elemente obiective, fiabile, precise și actualizate în mod corespunzător cu privire la

4 JO 2002, L 190, p. 1, Ediție specială, 19/vol. 6, p. 3.

5 JO 2009, L 81, p. 24.

6 A se vedea considerentul (6) și articolul 1 alineatul (2) din Decizia-cadru.

7 Hotărârea din 16 iulie 2015, Lanigan (C-237/15 PPU, EU:C:2015:474, punctul 36), și Hotărârea din 5 aprilie 2016, Aranyosi și Căldăraru (C-404/15 și C-659/15 PPU, EU:C:2016:198, punctul 80).

8 Hotărârea din 5 aprilie 2016, Aranyosi și Căldăraru (C-404/15 și C-659/15 PPU, EU:C:2016:198, punctele 82-88).

9 Tratamentele inumane sau degradante erau, în cauza Aranyosi și Căldăraru, rezultatul condițiilor de detenție din Ungaria și din România.

condițiile de detenție care prevalează în statul membru emitent", printre altele „[pe] decizii judiciare internaționale precum hotărârile Curții Europene a Drepturilor Omului, [pe] decizii judiciare ale statului membru emitent, precum și [pe] decizii, [pe] rapoarte sau [pe] alte documente întocmite de organele Consiliului Europei sau care fac parte din sistemul Organizației Națiunilor Unite" [10].

8. Într-o a doua etapă, autoritatea judiciară de executare trebuie să se asigure că există motive serioase și temeinice de a crede că *persoana vizată* de mandatul european de arestare se va confrunta cu riscul demonstrat pe baza elementelor descrise la punctul anterior. Astfel, „[s]impla existență a unor […] deficiențe fie sistemice sau generalizate, fie afectând anumite grupuri de persoane ori chiar anumite centre de detenție […] nu implică […] în mod necesar că, *într-un caz concret*, persoana în cauză ar fi supusă unui tratament inuman sau degradant în cazul predării sale" [11]. Prin urmare, autoritatea judiciară de executare trebuie să solicite autorității judiciare emitente, în temeiul articolului 15 alineatul (2) din decizia-cadru, informații suplimentare cu privire la condițiile de detenție a persoanei în cauză. În cazul în care, pe baza acestor informații, autoritatea judiciară de executare consideră că persoana în cauză nu este expusă unui risc real de a fi supusă unui tratament inuman sau degradant, aceasta trebuie să execute mandatul european de arestare. Dacă, în caz contrar, aceasta constată, pe baza acestor informații, că persoana în cauză este expusă unui asemenea risc, ea trebuie să amâne executarea mandatului respectiv.

9. În prezenta cauză, dreptul fundamental la a cărui încălcare persoana căutată pretinde că este expusă în statul membru emitent nu este interdicția tratamentelor inumane sau degradante în discuție în Hotărârea Aranyosi și Căldăraru, menționată mai sus, ci, am precizat, dreptul la un proces echitabil. În special, se solicită Curții să stabilească dacă a doua etapă a examinării definite în Hotărârea Aranyosi și Căldăraru menționată este aplicabilă într-o astfel de situație. Cu alte cuvinte, se solicită Curții să stabilească dacă, pentru ca autoritatea judiciară de executare să fie obligată să amâne executarea unui mandat european de arestare, aceasta trebuie să constate, pe de o parte, că există deficiențe ale sistemului judiciar polonez care constituie un risc real de încălcare a dreptului la un proces echitabil și, pe de altă parte, că persoana în cauză este expusă unui asemenea risc sau dacă este suficient ca aceasta să constate existența unor deficiențe ale sistemului judiciar polonez, fără a trebui să se asigure că persoana în cauză este expusă acestora.

10. Problema este importantă, întrucât instanța de trimitere precizează că, pe baza propunerii motivate a Comisiei și a două avize [12] ale Comisiei Europene pentru Democrație prin Drept (denumită în continuare „Comisia de la Veneția"), consideră că aceste deficiențe sunt stabilite.

10 Hotărârea din 5 aprilie 2016, Aranyosi și Căldăraru (C-404/15 și C-659/15 PPU, EU:C:2016:198, punctul 89).

11 Hotărârea din 5 aprilie 2016, Aranyosi și Căldăraru (C-404/15 și C-659/15 PPU, EU:C:2016:198, punctul 93) (sublinierea noastră).

12 Avizul Comisiei de la Veneția nr. 904/2017 din 11 decembrie 2017 referitor la proiectul de lege de modificare a Legii privind Consiliul Judiciar al Magistraturii, referitor la proiectul de lege de modificare a Legii privind Curtea Supremă propus de președintele Poloniei și referitor la Legea privind organizarea instanțelor ordinare, și Avizul Comisiei de la Veneția nr. 892/2017 din 11 decembrie 2017 referitor la Legea privind Ministerul Public, cu modificările ulterioare (denumite în continuare „avizele Comisiei de la Veneția"). Aceste documente sunt disponibile pe site-ul internet al Comisiei de la Veneția, la următoarea adresă: http://www.venice.coe.int/webforms/events/

II. Cadrul juridic

A. Dreptul Uniunii

1. Carta

11. Articolul 47 din cartă, intitulat „Dreptul la o cale de atac eficientă și la un proces echitabil”, prevede:

„Orice persoană ale cărei drepturi și libertăți garantate de dreptul Uniunii sunt încălcate are dreptul la o cale de atac eficientă în fața unei instanțe judecătorești, în conformitate cu condițiile stabilite de prezentul articol.

Orice persoană are dreptul la un proces echitabil, public și într-un termen rezonabil, în fața unei instanțe judecătorești independente și imparțiale, constituită în prealabil prin lege. Orice persoană are posibilitatea de a fi consiliată, apărată și reprezentată.

Asistența juridică gratuită se acordă celor care nu dispun de resurse suficiente, în măsura în care aceasta este necesară pentru a-i asigura accesul efectiv la justiție.”

2. Tratatul privind Uniunea Europeană

12. Potrivit articolului 2 TUE:

„Uniunea se întemeiază pe valorile respectării demnității umane, libertății, democrației, egalității, statului de drept, precum și pe respectarea drepturilor omului, inclusiv a drepturilor persoanelor care aparțin minorităților. Aceste valori sunt comune statelor membre într-o societate caracterizată prin pluralism, nediscriminare, toleranță, justiție, solidaritate și egalitate între femei și bărbați.”

13. Articolul 7 TUE prevede:

„(1) La propunerea motivată a unei treimi din statele membre, a Parlamentului European sau a Comisiei Europene și cu aprobarea Parlamentului European, Consiliul, hotărând cu o majoritate de patru cincimi din membrii săi, poate să constate existența unui risc clar de încălcare gravă a valorilor prevăzute la articolul 2, de către un stat membru. Înainte de a proceda la această constatare, Consiliul audiază statul membru în cauză și îi poate adresa recomandări, hotărând după aceeași procedură.

Consiliul verifică cu regularitate dacă motivele care au condus la această constatare rămân valabile.

(2) Consiliul European, hotărând în unanimitate la propunerea unei treimi din statele membre sau a Comisiei Europene și cu aprobarea Parlamentului European, poate să constate existența unei încălcări grave și persistente a valorilor prevăzute la articolul 2, de către un stat membru, după ce a invitat acel stat membru să-și prezinte observațiile.

(3) În cazul în care a fost făcută constatarea menționată la alineatul (2), Consiliul, hotărând cu majoritate calificată, poate decide să suspende anumite drepturi care îi revin statului membru în cauză în urma aplicării tratatelor, inclusiv dreptul de vot în Consiliu al reprezentantului guvernului acelui stat membru. Procedând în acest fel, Consiliul ține seama de eventualele consecințe ale unei astfel de suspendări asupra drepturilor și obligațiilor persoanelor fizice și juridice.

Obligațiile care îi revin statului membru în cauză în temeiul tratatelor rămân obligatorii în orice situație pentru statul membru respectiv.

(4) Consiliul, hotărând cu majoritate calificată, poate decide ulterior să modifice sau să revoce măsurile luate în temeiul alineatului (3), ca răspuns la modificarea situației care l-a determinat să impună măsurile respective.

(5) Modalitățile de vot care, în înțelesul prezentului articol, se aplică Parlamentului European, Consiliului European și Consiliului sunt prevăzute la articolul 354 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene."

3. Decizia-cadru

14. Considerentul (10) al deciziei-cadru are următorul cuprins:

„Mecanismul mandatului european de arestare se bazează pe un grad ridicat de încredere între statele membre. Punerea în aplicare a acestuia nu poate fi suspendată decât în caz de încălcare gravă și persistentă de către unul din statele membre a principiilor enunțate la articolul 6 alineatul (1) din Tratatul privind Uniunea Europeană, constatată de Consiliu, în aplicarea articolului 7 alineatul (1) din tratatul menționat anterior și cu consecințele prevăzute la alineatul (2) din același articol."

15. Potrivit articolului 1 din decizia-cadru, intitulat „Definiția mandatului european de arestare și obligația de executare a acestuia":

„(1) Mandatul european de arestare este o decizie judiciară emisă de un stat membru în vederea arestării și a predării de către un alt stat membru a unei persoane căutate, pentru efectuarea urmăririi penale sau în scopul executării unei pedepse sau a unei măsuri de siguranță privative de libertate.

(2) Statele membre execută orice mandat european de arestare, pe baza principiului recunoașterii reciproce și în conformitate cu dispozițiile prezentei decizii-cadru.

(3) Prezenta decizie-cadru nu poate avea ca efect modificarea obligației de respectare a drepturilor fundamentale și a principiilor juridice fundamentale, astfel cum sunt acestea consacrate de articolul 6 din Tratatul privind Uniunea Europeană."

B. Dreptul irlandez

16. Legea din 2003 privind mandatul european de arestare, care a transpus decizia-cadru [13], prevede la articolul 37 alineatul (1):

„O persoană nu va fi predată în temeiul prezentei legi dacă:

a) predarea sa este incompatibilă cu obligațiile statului potrivit:

   i) Convenției [europene pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale] sau

   ii) protocoalelor la Convenția [europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale],

b) predarea sa constituie o încălcare a unei dispoziții din Constituție […]".

13 European Arrest Warrant Act 2003.

III. Situația de fapt și procedura principală

17. L. M., resortisant polonez, face obiectul a trei mandate europene de arestare emise de Republica Polonă.

18. Primul mandat european de arestare a fost emis [14] la 4 iunie 2012 de Sąd Okręgowy w Poznaniu (Tribunalul Regional din Poznań, Polonia) în scopul urmăririi L. M. pentru două infracțiuni calificate drept „producție și procesare ilegale, contrabandă sau trafic cu stupefiante, precursori, substitute sau substanțe psihotrope” și, respectiv, „participare la un grup de crimă organizată în vederea săvârșirii de infracțiuni”. Potrivit acestui mandat de arestare, între anul 2002 și primăvara anului 2006, L. M. ar fi participat, la Poznań și la Włocławek, la un grup infracțional organizat care avea ca obiect, printre altele, traficul de stupefiante în cantități mari. În aceeași perioadă, acesta ar fi vândut cel puțin 50 kg de amfetamine în valoare de cel puțin 225 000 de złotys polonezi (PLN), 200 000 de pilule de ecstasy în valoare de cel puțin 290 000 PLN și cel puțin 3,5 kg de marijuana în valoare de cel puțin 47 950 PLN.

19. Al doilea mandat european de arestare a fost emis [15] la 1 februarie 2012 de Sąd Okręgowy w Warszawie (Tribunalul Regional din Varșovia, Polonia) în scopul urmăririi L. M. pentru două infracțiuni, ambele calificate drept „trafic ilicit de stupefiante și de substanțe psihotrope”. Potrivit acestui mandat de arestare, L. M. ar fi livrat în Olanda, în cursul verii anului 2007, cel puțin 6 kg de marijuana, apoi cel puțin 5 kg de marijuana. O scrisoare a autorității judiciare emitente precizează că marijuana livrată de L. M. celorlalți membri ai grupului infracțional organizat din care făcea parte i-a fost ulterior vândută pentru ca acesta să o distribuie în Polonia.

20. Al treilea mandat european de arestare a fost emis [16] la 26 septembrie 2013 de Sąd Okręgowy w Włocławku (Tribunalul Regional din Włocławek, Polonia) în scopul urmăririi L. M. pentru o infracțiune calificată drept „producție și procesare ilegale, contrabandă sau trafic cu stupefiante, precursori, substitute sau substanțe psihotrope”. Potrivit acestui mandat de arestare, L. M. ar fi participat, între iulie 2006 și noiembrie 2007, la Włocławek, la traficul a cel puțin 30 kg de amfetamine în valoare de cel puțin 150 000 PLN, a 55 000 de pilule de ecstasy în valoare de cel puțin 81 000 PLN și a cel puțin 7,5 kg de marijuana în valoare de cel puțin 105 250 PLN.

21. L. M. a fost arestat în Irlanda la 5 mai 2017. Acesta s-a opus predării sale autorităților poloneze, pentru motivul că, printre altele, ca urmare a reformelor legislative recente ale sistemului judiciar polonez și ale Ministerului Public, este expus unui risc real de a suferi o denegare de dreptate flagrantă în Polonia, cu încălcarea articolului 6 din Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, semnată la Roma la 4 noiembrie 1950 (denumită în continuare „CEDO”).

22. După întârzieri datorate, potrivit instanței de trimitere, unor dificultăți legate de asistența judiciară, de o schimbare a avocatului și de cereri de amânare pentru a putea prezenta noi elemente de probă și a furniza noi informații privind reformele legislative poloneze, High Court (Înalta Curte, Irlanda) a ținut o ședință la 1 și la 2 februarie 2018. Prin hotărârea din 12 martie 2018, High Court (Înalta Curte) a considerat că era necesar să adreseze Curții întrebări cu privire la interpretarea deciziei-cadru și a invitat părțile din litigiul principal să prezinte observații cu privire la întrebările pe care intenționa să le adreseze Curții.

14 În procedura 2013/295 EXT.

15 În procedura 2014/8 EXT.

16 În procedura 2017/291 EXT.

23. La 23 martie 2018, High Court (Înalta Curte) a statuat, pe baza propunerii motivate a Comisiei și a avizelor Comisiei de la Veneția, că reformele legislative efectuate de Republica Polonă în acești ultimi doi ani, considerate în ansamblu, încalcă valoarea comună a statului de drept prevăzută la articolul 2 TUE. Aceasta a concluzionat că există un risc real ca pârâtul din litigiul principal să nu beneficieze de un proces echitabil în Polonia, întrucât independența autorității judiciare nu mai este garantată și nu mai este asigurată conformitatea cu Constituția poloneză.

24. High Court (Înalta Curte) ridică problema dacă a doua etapă a examinării definite de Curte în Hotărârea din 5 aprilie 2016, Aranyosi și Căldăraru (C-404/15 și C-659/15 PPU, EU:C:2016:198), este aplicabilă atunci când în statul membru emitent există asemenea deficiențe ale sistemului judiciar încât să constituie o încălcare a statului de drept. High Court (Înalta Curte) consideră că a doua etapă a acestei examinări nu este aplicabilă. Astfel, într-o asemenea ipoteză, ar fi nerealist să se impună persoanei în cauză să stabilească faptul că aceste deficiențe au un impact asupra procedurii care o vizează.

25. În plus, High Court (Înalta Curte) consideră că, din cauza caracterului sistemic al deficiențelor în discuție, autoritatea judiciară emitentă nu ar putea furniza nicio garanție individuală care să fie în măsură să înlăture riscul la care este expusă persoana în cauză. Ar fi nerealist să fie solicitate garanții referitoare la procuror și la membrii completului de judecată, inclusiv cei din apel, sau cu privire la respectarea deciziilor Curții constituționale prin care ar fi constatată neconstituționalitatea unei dispoziții care ar putea avea un impact asupra procedurii în discuție.

26. High Court (Înalta Curte) a suspendat, așadar, judecarea cauzei și a adresat Curții următoarele întrebări preliminare:

„1) Fără a aduce atingere concluziilor Curții din Hotărârea din 5 aprilie 2016, Aranyosi și Căldăraru (C-404/15 și C-659/15 PPU, EU:C:2016:198), în cazul în care o instanță națională stabilește că există dovezi convingătoare cu privire la faptul că, în statul membru emitent, condițiile sunt incompatibile cu dreptul fundamental la un proces echitabil, deoarece sistemul de justiție însuși din statul membru emitent nu mai funcționează conform statului de drept, este necesar ca autoritatea judiciară de executare să efectueze o verificare suplimentară, în mod concret și precis, pentru a stabili dacă persoana în cauză riscă să nu beneficieze de un proces echitabil, dat fiind că procesul său se va desfășura în cadrul unui sistem care nu mai funcționează în spiritul statului de drept?

2) În cazul în care criteriul care trebuie aplicat necesită o verificare specifică a riscului real al unei denegări de dreptate flagrante cu care se poate confrunta persoana în cauză și atunci când instanța națională a concluzionat că există o încălcare sistemică a statului de drept, instanța națională, în calitate de autoritate judiciară de executare, este obligată să se adreseze autorității judiciare emitente pentru a obține orice alte informații necesare, care ar putea permite instanței naționale să înlăture existența riscului unui proces inechitabil, și, în cazul unui răspuns afirmativ, ce garanții ar fi necesare pentru ca un proces să fie echitabil?”

27. La 12 aprilie 2018, Curtea a hotărât să judece trimiterea preliminară potrivit procedurii de urgență, în temeiul articolului 107 alineatul (1) din Regulamentul de procedură al Curții.

28. Curtea a decis de asemenea să invite Republica Polonă să facă în scris orice precizări utile cu privire la prezenta cauză, în conformitate cu articolul 109 alineatul (3) din Regulamentul său de procedură.

29. Întrebările preliminare au făcut obiectul unor observații scrise din partea reclamantului, a pârâtului din litigiul principal, a Comisiei și, în temeiul articolului 109 alineatul (3) din Regulamentul de procedură al Curții, din partea Republicii Polone. Aceste părți, precum și Regatul Spaniei, Ungaria și Regatul Țărilor de Jos au fost ascultate în ședința din 1 iunie 2018.

IV. Analiză

A. Cu privire la admisibilitate

30. Guvernul polonez susține că problema este ipotetică, întrucât nu există niciun motiv care să justifice, în temeiul dreptului la un proces echitabil, refuzul de a executa mandatele europene de arestare în discuție. Deși nu solicită în mod expres constatarea inadmisibilității trimiterii preliminare, acesta deduce totuși că Curtea nu ar trebui să răspundă la întrebările adresate de instanța de trimitere. Guvernul maghiar susține, la rândul său, că trimiterea preliminară este inadmisibilă deoarece problema este ipotetică.

31. Potrivit unei jurisprudențe constante, întrebările referitoare la interpretarea dreptului Uniunii adresate de instanța națională beneficiază de o prezumție de pertinență. Respingerea de către Curte a unei cereri formulate de o instanță națională este posibilă numai dacă este evident că interpretarea solicitată a dreptului Uniunii nu are nicio legătură cu realitatea sau cu obiectul litigiului principal, atunci când problema este de natură ipotetică sau atunci când Curtea nu dispune de elementele de fapt și de drept necesare pentru a răspunde în mod util la întrebările care îi sunt adresate [17].

32. În această privință, atât din textul, cât și din economia articolului 267 TFUE rezultă că procedura preliminară presupune ca un litigiu să fie efectiv pendinte în fața instanțelor naționale, acestea fiind chemate să pronunțe în cadrul său o decizie susceptibilă să ia în considerare hotărârea preliminară. Astfel, justificarea trimiterii preliminare nu este formularea unor opinii consultative cu privire la probleme generale sau ipotetice, ci nevoia inerentă soluționării efective a unui contencios [18].

33. În speță, se solicită Curții să stabilească dacă este suficient, pentru ca autoritatea judiciară de executare să fie obligată să amâne executarea unui mandat european de arestare, ca aceasta să constate existența unui risc real de încălcare a dreptului la un proces echitabil ca urmare a deficiențelor sistemului judiciar al statului membru emitent sau dacă aceasta trebuie să se asigure de asemenea că persoana căutată va fi expusă unui asemenea risc. Se solicită de asemenea Curții să stabilească care sunt informațiile și garanțiile pe care autoritatea judiciară de executare trebuie să le obțină, dacă este cazul, de la autoritatea judiciară emitentă pentru a înlătura acest risc. Or, L. M. face obiectul a trei mandate europene de arestare emise de instanțele poloneze, iar instanța de trimitere afirmă că, în opinia sa, sistemul judiciar polonez este afectat de asemenea deficiențe încât statul de drept este compromis. În consecință, predarea lui L. M. autorității judiciare emitente depinde de răspunsul dat de Curte la întrebările preliminare. Prin urmare, întrebările nu pot fi considerate ipotetice.

34. Apreciem, așadar, că cererea de decizie preliminară trebuie declarată admisibilă.

B. Cu privire la fond

1. Observații introductive

35. Subliniem că nu revine Curții sarcina de a se pronunța cu privire la existența unui risc real de încălcare a dreptului la un proces echitabil ca urmare a unor deficiențe ale sistemului judiciar polonez, și anume cu privire la prima etapă a examinării definite în Hotărârea din 5 aprilie 2016, Aranyosi și Căldăraru (C-404/15 și C-659/15 PPU, EU:C:2016:198). *Autoritatea judiciară de executare* este cea

17 Hotărârea din 6 septembrie 2016, Petruhhin (C-182/15, EU:C:2016:630, punctul 20).

18 Hotărârea din 8 septembrie 2010, Winner Wetten (C-409/06, EU:C:2010:503, punctul 38), și Hotărârea din 27 februarie 2014, Pohotovosť (C-470/12, EU:C:2014:101, punctele 28 și 29).

competentă să se pronunțe cu privire la existența unui asemenea risc. Astfel, potrivit punctului 88 din această hotărâre, autoritatea judiciară de executare este ținută, atunci când dispune de elemente care atestă existența unui risc real privind aplicarea unor tratamente inumane sau degradante în statul membru emitent, să aprecieze existența unui asemenea risc.

36. Curtea ar fi competentă să se pronunțe cu privire la conformitatea legislației poloneze cu dreptul Uniunii, în special cu dispozițiile cartei, numai în cadrul unei acțiuni în constatarea neîndeplinirii obligațiilor [19]. Totuși, în cadrul unei asemenea acțiuni, Curtea ar constata, dacă este cazul, *încălcarea* unei norme de drept al Uniunii, iar nu *riscul* de încălcare a unei asemenea norme.

37. Precizăm de asemenea că nu se poate considera că, atât timp cât Consiliul nu a adoptat o decizie prin care să constate, în temeiul articolului 7 alineatul (1) TUE, existența unui risc clar de încălcare gravă de către Republica Polonă a statului de drept, autoritatea judiciară de executare nu poate efectua aprecierea descrisă la punctul 35 din prezentele concluzii.

38. Astfel, în primul rând, aprecierea care va fi efectuată, dacă este cazul, de Consiliu în cadrul articolului 7 alineatul (1) TUE nu are același obiect precum cea efectuată de autoritatea judiciară de executare în cadrul primei etape a examinării definite în Hotărârea din 5 aprilie 2016, Aranyosi și Căldăraru (C-404/15 și C-659/15 PPU, EU:C:2016:198). În cadrul articolului 7 alineatul (1) TUE, Consiliul apreciază dacă există un risc clar de încălcare gravă a valorilor prevăzute la articolul 2 TUE, și anume demnitatea umană, libertatea, democrația, egalitatea, statul de drept și drepturile omului. În schimb, în Hotărârea Aranyosi și Căldăraru menționată, examinarea autorității judiciare de executare privea existența unui risc real de încălcare nu a unei valori comune statelor membre, ci a unui drept fundamental, interdicția privind supunerea la pedepse sau la tratamente inumane sau degradante.

39. În prezenta cauză, instanța de trimitere solicită Curții să stabilească dacă, pentru a fi obligată să amâne executarea unui mandat european de arestare, este suficient ca aceasta să constate că „în statul membru emitent condițiile sunt incompatibile *cu dreptul fundamental la un proces echitabil*, deoarece sistemul de justiție însuși [din acest stat membru] nu mai funcționează conform statului de drept” [20]. Prin urmare, Curții i se solicită să se pronunțe cu privire la consecințele încălcării dreptului la un proces echitabil, iar nu cu privire la cele ale încălcării valorii statului de drept.

40. Desigur, în speță, preocupările referitoare la independența judecătorilor și la separarea puterilor, deci la dreptul la un proces echitabil, sunt cele care au condus Comisia să adopte propunerea sa motivată [21]. Nu este mai puțin adevărat că poate exista un risc de încălcare a dreptului la un proces echitabil în statul membru emitent chiar dacă acesta nu încalcă statul de drept. Prin urmare, nu poate fi contestat, în opinia noastră, faptul că cele două aprecieri efectuate de Consiliu și, respectiv, de autoritatea judiciară de executare, astfel cum sunt descrise la punctul 38 de mai sus, nu au același obiect.

41. În al doilea rând, constatarea de către Consiliu a existenței unui risc clar de încălcare gravă a valorilor prevăzute la articolul 2 TUE nu are aceleași consecințe precum constatarea, de către autoritatea judiciară de executare, a existenței unui risc clar de încălcare a unui drept fundamental.

42. Astfel, constatarea de către Consiliu a existenței unui risc clar de încălcare gravă, de către un stat membru, a valorilor prevăzute la articolul 2 TUE are drept unică consecință să permită, dacă este cazul, Consiliului European să constate, în temeiul articolului 7 alineatul (2) TUE, existența unei încălcări grave și persistente a acestor valori. Prin urmare, Consiliul poate, în conformitate cu

19 Precum cea cu care este sesizată Curtea în cauza C-192/18, Comisia/Polonia.

20 Sublinierea noastră.

21 A se vedea punctele 171-186 din expunerea de motive a propunerii motivate a Comisiei.

articolul 7 alineatul (3) TUE, să suspende anumite drepturi care îi revin statului membru în cauză în urma aplicării Tratatului UE și a Tratatului FUE în temeiul constatării unei *încălcări*, iar nu al unui simplu risc de încălcare. Printre altele, acesta poate suspenda aplicarea *deciziei-cadru* în privința respectivului stat membru, astfel cum prevede considerentul (10) al acesteia.

43. În schimb, constatarea existenței unui simplu *risc* real de încălcare a interdicției privind supunerea la tratamente inumane sau degradante obligă autoritatea judiciară de executare să amâne executarea unui mandat european de arestare. Totuși, aceasta poate suspenda doar executarea *mandatului european de arestare în discuție* [22].

44. Împărtășim, prin urmare, opinia guvernului neerlandez, care a susținut, în ședință, că procedura prevăzută la articolul 7 TUE are o funcție complet diferită față de examinarea efectuată de autoritatea judiciară de executare în aplicarea Hotărârii din 5 aprilie 2016, Aranyosi și Căldăraru (C-404/15 și C-659/15 PPU, EU:C:2016:198). Prima permite Uniunii să intervină în cazul unei încălcări grave și persistente, de către un stat membru, a valorilor pe care se întemeiază Uniunea. A doua permite autorității judiciare de executare să protejeze drepturile fundamentale ale persoanei care face obiectul unui mandat european de arestare.

45. În al treilea rând, arătăm că articolul 7 alineatul (1) TUE nu prevede termenul în care Consiliul, sesizat cu o propunere motivată, trebuie să adopte o decizie privind constatarea existenței unui risc clar de încălcare gravă a valorilor prevăzute la articolul 2 TUE. Acesta nu prevede nici că Consiliul, în cazul în care consideră că un astfel de risc nu există, adoptă o decizie în acest sens. Prin urmare, a considera că, atât timp cât Consiliul nu a adoptat o decizie în temeiul articolului 7 alineatul (1) TUE, autoritatea judiciară de executare nu poate aprecia dacă există un risc real de încălcare a unui drept fundamental în statul membru emitent ar echivala cu a interzice acestei autorități, *pentru o perioadă cel puțin nedeterminată*, să amâne executarea unui mandat european de arestare. Arătăm că, în speță, propunerea motivată a Comisiei a fost adoptată la 20 decembrie 2017 și că, până în prezent, Consiliul nu a adoptat nicio decizie în temeiul articolului 7 alineatul (1) TUE [23].

2. Cu privire la prima întrebare preliminară

46. Prin intermediul primei întrebări, instanța de trimitere solicită Curții să stabilească dacă a doua etapă a examinării definite în Hotărârea din 5 aprilie 2016, Aranyosi și Căldăraru (C-404/15 și C-659/15 PPU, EU:C:2016:198), este aplicabilă atunci când statul membru emitent încalcă „dreptul fundamental la un proces echitabil”. Or, deși întrebarea în sine nu indică textul pe care se întemeiază dreptul la un proces echitabil, motivele cererii de decizie preliminară fac referire la articolul 6 din CEDO.

47. În această privință, arătăm că, deși, astfel cum precizează articolul 6 alineatul (3) TUE, drepturile fundamentale garantate de CEDO constituie principii generale ale dreptului Uniunii și deși, astfel cum prevede articolul 52 alineatul (3) din cartă, drepturile conținute în aceasta, corespunzătoare drepturilor garantate de CEDO, au același înțeles și aceeași întindere ca și cele pe care le conferă convenția amintită, aceasta din urmă nu constituie, atât timp cât Uniunea nu a aderat la ea, un instrument juridic integrat formal în ordinea juridică a Uniunii [24].

22 A se vedea în această privință punctul 106 din prezentele concluzii.

23 În orice caz, arătăm că, la prima vedere, contextul politic în care se înscrie prezenta trimitere preliminară ar putea sugera că Curtea nu îl poate examina. Astfel, precizăm că, de exemplu, doctrina americană privind „political questions” consideră în general că instanța trebuie să se abțină atunci când apreciază că întrebarea trebuie lăsată la aprecierea puterii executive sau legislative. Totuși, Curtea nu admite astfel de limitări ale controlului său. De altfel, în speță, întrebările care sunt adresate Curții nu pot fi considerate ca fiind „politice”, întrucât aprecierea care trebuie efectuată în cadrul primei etape a examinării definite în Hotărârea Aranyosi și Căldăraru, menționată mai sus, este diferită, s-a văzut, de cea efectuată de Consiliu în cadrul articolului 7 alineatul (1) TUE.

24 Hotărârea din 15 februarie 2016, N. (C-601/15 PPU, EU:C:2016:84, punctul 45), și Hotărârea din 6 octombrie 2016, Paoletti și alții (C-218/15, EU:C:2016:748, punctul 21).

48. Or, din Explicațiile cu privire la cartă [25] reiese că articolul 47 al doilea paragraf din cartă corespunde articolului 6 paragraful 1 din CEDO referitor la dreptul la un proces echitabil.

49. În consecință, este necesar să se facă referire numai la articolul 47 al doilea paragraf din cartă [26].

50. Prin urmare, se solicită Curții să stabilească dacă este suficient, pentru ca autoritatea judiciară de executare să fie obligată să amâne executarea unui mandat european de arestare, ca aceasta să constate existența unui risc real [27] de încălcare a dreptului la un proces echitabil enunțat la articolul 47 al doilea paragraf din cartă ca urmare a unor deficiențe ale sistemului judiciar al statului membru emitent sau dacă aceasta trebuie să se asigure de asemenea că persoana vizată de acest mandat va fi expusă acestui risc.

51. Pentru a răspunde la această întrebare, vom ridica, mai întâi, problema dacă un risc real de încălcare, nu a articolului 4 din cartă în discuție în Hotărârea din 5 aprilie 2016, Aranyosi și Căldăraru (C-404/15 și C-659/15 PPU, EU:C:2016:198), ci a articolului 47 al doilea paragraf din același text, poate conduce la amânarea executării unui mandat european de arestare. Întrucât, în opinia noastră, această situație se regăsește în speță, vom examina apoi dacă orice încălcare a dreptului la un proces echitabil poate conduce la amânarea executării unui astfel de mandat sau dacă numai o încălcare de o gravitate deosebită, precum o denegare de dreptate flagrantă, trebuie să conducă la aceasta. În sfârșit, vom analiza aplicabilitatea celei de a doua etape a examinării definite în Hotărârea Aranyosi și Căldăraru menționată în ipoteza în care există un risc real de denegare de dreptate flagrantă ca urmare a unor deficiențe ale sistemului judiciar al statului membru emitent (întrucât un risc real de denegare de dreptate flagrantă este, în opinia noastră, criteriul pertinent). Indicăm de acum că a doua etapă a acestei examinări este, în opinia noastră, aplicabilă într-o astfel de ipoteză.

a) Un risc real de încălcare, nu a articolului 4 din cartă, ci a articolului 47 al doilea paragraf din aceasta trebuie să conducă la amânarea executării unui mandat european de arestare?

52. Minister for Justice and Equality (Ministrul Justiției și Egalității, Irlanda) (denumit în continuare „ministrul”), guvernul neerlandez, guvernul polonez [28] și Comisia consideră că un risc de încălcare a articolului 47 al doilea paragraf din cartă poate da naștere unei obligații de amânare a executării unui mandat european de arestare. L. M., precum și instanța de trimitere și, se pare, guvernul spaniol consideră că acest aspect este stabilit [29].

53. Având în vedere importanța sa, considerăm necesară examinarea acestui aspect.

54. În această privință, arătăm că principiul recunoașterii reciproce, care constituie „piatra de temelie” a cooperării judiciare în materie penală [30], se întemeiază el însuși pe principiul încrederii reciproce între statele membre. Astfel cum a statuat Curtea în Avizul 2/13 (Aderarea Uniunii la CEDO) din 18 decembrie 2014 (EU:C:2014:2454, punctele 191 și 192), principiul încrederii reciproce între statele membre impune, îndeosebi în ceea ce privește spațiul de libertate, securitate și justiție, fiecăruia dintre

25 Explicații cu privire la Carta drepturilor fundamentale (JO 2007, C 303, p. 17). Precizăm că, potrivit acestor Explicații, articolul 47 primul paragraf din cartă corespunde articolului 13 din CEDO, intitulat „Dreptul la un recurs efectiv”. Articolul 47 al treilea paragraf din cartă este, la rândul său, corespondentul jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului.

26 Hotărârea din 8 decembrie 2011, Chalkor/Comisia (C-386/10 P, EU:C:2011:815, punctul 51), și Hotărârea din 6 noiembrie 2012, Otis și alții (C-199/11, EU:C:2012:684, punctele 46 și 47).

27 Precizăm astfel că, în Hotărârea din 5 aprilie 2016, Aranyosi și Căldăraru (C-404/15 și C-659/15 PPU, EU:C:2016:198), Curtea a statuat că autoritatea judiciară de executare este ținută să amâne executarea mandatului european de arestare atunci când constată că există un *risc* real de tratamente inumane sau degradante în statul membru emitent, iar nu o *încălcare* a interdicției privind astfel de tratamente (și că persoana în cauză este expusă unui asemenea risc). A se vedea, în această privință, punctul 43 din prezentele concluzii.

28 Potrivit observațiilor scrise ale guvernului polonez, împrejurarea că Hotărârea Aranyosi și Căldăraru privea articolul 4 din cartă „nu înseamnă că limitările aduse principiilor recunoașterii și încrederii reciproce nu ar putea fi aplicate pentru a proteja alte drepturi fundamentale, care nu au un asemenea caracter absolut, printre care dreptul la un proces echitabil”.

29 În ceea ce privește guvernul maghiar, acesta nu abordează în mod direct acest aspect.

30 A se vedea considerentul (6) al deciziei-cadru.

aceste state să considere, mai puțin „în situații excepționale”, că celelalte state membre respectă dreptul Uniunii și în special drepturile fundamentale recunoscute de acesta. Prin urmare, statele membre sunt lipsite, mai puțin „în situații excepționale”, de posibilitatea de a verifica dacă un alt stat membru a respectat efectiv, într-un caz concret, drepturile fundamentale garantate de dreptul Uniunii.

55. Asfel cum am indicat mai sus [31], pentru a constata, în Hotărârea din 5 aprilie 2016, Aranyosi și Căldăraru (C-404/15 și C-659/15 PPU, EU:C:2016:198), existența unei obligații de a amâna executarea mandatului european de arestare, Curtea s-a întemeiat pe posibilitatea de a admite, „în situații excepționale”, limitări ale principiilor recunoașterii și încrederii reciproce, precum și pe articolul 1 alineatul (3) din decizia-cadru. Astfel de limitări demonstrează că încrederea reciprocă nu este o încredere oarbă [32].

56. Or, până în prezent au fost admise limitări ale principiului recunoașterii reciproce numai cu privire la dreptul consacrat la articolul 4 din cartă, în ceea ce privește atât executarea unui mandat european de arestare, cât și transferul, în temeiul Regulamentului (UE) nr. 604/2013 al Parlamentului European și al Consiliului [33], al unui solicitant de azil către statul membru responsabil de prelucrarea cererii sale [34].

57. Arătăm în această privință că, deși interzicerea tratamentelor inumane sau degradante prevăzută la articolul 4 din cartă are un caracter absolut [35], nu aceeași este situația în ceea ce privește dreptul la un proces echitabil prevăzut la articolul 47. Astfel, acesta poate face obiectul unor limitări [36].

58. Totuși, în opinia noastră, nu se poate deduce de aici că un risc de încălcare a articolului 47 din cartă nu poate conduce la amânarea executării unui mandat european de arestare. Aceasta este și poziția avocatului general Sharpston [37].

59. Astfel, în primul rând, nimic din litera articolului 1 alineatul (3) din decizia-cadru nu sugerează că statele membre, în cadrul punerii în aplicare a acesteia, ar fi obligate să respecte numai drepturile fundamentale care nu admit nicio limitare, precum articolul 4 din cartă.

31 A se vedea punctul 5 din prezentele concluzii.

32 Concluziile avocatului general Bobek prezentate în cauza Ardic (C-571/17 PPU, EU:C:2017:1013, punctul 74). A se vedea în această privință Lenaerts, K., „La vie après l'avis: Exploring the principle of mutual (yet not blind) trust”, în *Common Market Law Review*, 2017, nr. 3, p. 805.

33 Regulamentul Parlamentului European și al Consiliului din 26 iunie 2013 de stabilire a criteriilor și mecanismelor de determinare a statului membru responsabil de examinarea unei cereri de protecție internațională prezentate într-unul dintre statele membre de către un resortisant al unei țări terțe sau de către un apatrid (JO 2013, L 180, p. 31, denumit în continuare „Regulamentul Dublin III”).

34 Atunci când există, în statul membru desemnat inițial drept responsabil de examinarea cererii de azil în temeiul criteriilor enumerate în Regulamentul Dublin III, un risc de tratament inuman sau degradant, solicitantul de azil nu poate fi transferat către acest stat. Statul membru care îndeplinește procedura de determinare a statului membru responsabil trebuie să continue examinarea acestor criterii pentru a determina dacă alt stat membru poate fi desemnat drept responsabil. Dacă acest lucru se dovedește imposibil, acesta devine el însuși statul responsabil. A se vedea articolul 3 alineatul (2) din Regulamentul Dublin III, care este o codificare a Hotărârii din 21 decembrie 2011, N. S. și alții (C-411/10 și C-493/10, EU:C:2011:865, punctul 94). A se vedea de asemenea Hotărârea din 16 februarie 2017, C. K. și alții (C-578/16 PPU, EU:C:2017:127, punctul 65), Hotărârea din 26 iulie 2017, A. S. (C-490/16, EU:C:2017:585, punctul 41), și Hotărârea din 26 iulie 2017, Jafari (C-646/16, EU:C:2017:586, punctul 101).

35 Hotărârea din 5 aprilie 2016, Aranyosi și Căldăraru (C-404/15 și C-659/15 PPU, EU:C:2016:198, punctul 85), Hotărârea din 6 septembrie 2016, Petruhhin (C-182/15, EU:C:2016:630, punctul 56), Hotărârea din 16 februarie 2017, C. K. și alții (C-578/16 PPU, EU:C:2017:127, punctul 59), și Hotărârea din 24 aprilie 2018, MP (Protecția subsidiară a unei victime a unor torturi din trecut) (C-353/16, EU:C:2018:276, punctul 36).

36 Potrivit unei jurisprudențe constante, dreptul la o cale de atac efectivă poate face obiectul unei limitări în măsura în care, în conformitate cu articolul 52 alineatul (1) din cartă, această limitare este prevăzută de lege, respectă substanța acestui drept, este necesară, cu respectarea principiului proporționalității, și răspunde efectiv obiectivelor de interes general recunoscute de Uniunea Europeană sau necesității protejării drepturilor și a libertăților celorlalți [Hotărârea din 4 iunie 2013, ZZ (C-300/11, EU:C:2013:363, punctul 51), Hotărârea din 17 septembrie 2014, Liivimaa Lihaveis (C-562/12, EU:C:2014:2229, punctul 72), Hotărârea din 6 octombrie 2015, Schrems (C-362/14, EU:C:2015:650, punctul 95), Hotărârea din 15 septembrie 2016, Star Storage și alții (C-439/14 și C-488/14, EU:C:2016:688, punctul 49), Hotărârea din 27 septembrie 2017, Puškár (C-73/16, EU:C:2017:725, punctul 62), și Hotărârea din 20 decembrie 2017, Protect Natur-, Arten- und Landschaftsschutz Umweltorganisation (C-664/15, EU:C:2017:987, punctul 90)].

37 Concluziile avocatului general Sharpston prezentate în cauza Radu (C-396/11, EU:C:2012:648, punctul 97).

60. În al doilea rând, amintim că decizia-cadru a instituit un sistem de predare între autoritățile *judiciare*, care s-a substituit extrădării între statele membre, care implica intervenția și aprecierea puterii politice [38].

61. Or, numai decizia pronunțată la finalul unei proceduri *judiciare* care respectă cerințele articolului 47 al doilea paragraf din cartă poate beneficia, în opinia noastră, de recunoașterea reciprocă întemeiată pe decizia-cadru.

62. În această privință, arătăm că, în Hotărârea din 9 martie 2017, Pula Parking (C-551/15, EU:C:2017:193, punctul 54), care nu privea, desigur, interpretarea deciziei-cadru, ci pe cea a Regulamentului (UE) nr. 1215/2012 al Parlamentului European și al Consiliului [39], Curtea a arătat că „respectarea principiului încrederii reciproce în administrarea justiției în statele membre ale Uniunii, care stă la baza aplicării [Regulamentului Bruxelles I bis], presupune printre altele că hotărârile a căror executare se solicită în alt stat membru au fost pronunțate *într-o procedură judiciară care oferă garanții de independență și de imparțialitate, precum și de respectare a principiului contradictorialității*” [40].

63. De asemenea, considerăm că recunoașterea reciprocă a mandatelor europene de arestare presupune că pedepsele pentru a căror executare au fost emise au fost pronunțate la finalul unei proceduri judiciare care respectă, printre altele, cerințele privind independența și imparțialitatea prevăzute la articolul 47 al doilea paragraf din cartă. În ceea ce privește mandatele europene de arestare emise în scopul urmăririi penale, acestea trebuie supuse, în opinia noastră, aceleiași cerințe precum cele emise în scopul executării unei pedepse. Executarea lor presupune, astfel, că urmărirea penală va fi exercitată, în statul membru emitent, în fața unei autorități judiciare independente și imparțiale.

64. Aceasta este, de altfel, poziția avocatului general Bobek, potrivit căruia, „pentru a putea participa la sistemul european de recunoaștere reciprocă (în orice domeniu al dreptului – *penal*, civil, administrativ), instanțele naționale trebuie să îndeplinească toate criteriile care definesc o «instanță» în dreptul Uniunii, inclusiv independența acesteia”. Avocatul general Bobek deduce din aceasta că, în cazul în care „instanțele penale ale unui stat membru nu […] mai [pot] garanta dreptul la un proces echitabil”, „aplicarea principiului încrederii reciproce nu […] mai [este] oportună”, iar „recunoașterea reciprocă automată” este, așadar, exclusă [41].

65. În consecință, în cazul în care există un risc real ca procedura desfășurată în statul membru emitent să nu respecte cerințele articolului 47 al doilea paragraf din cartă, premisa pe care se întemeiază obligația de a executa orice mandat european de arestare, prevăzută la articolul 1 alineatul (2) din decizia-cadru, lipsește. Riscul de încălcare, în statul membru emitent, a articolului 47 al doilea paragraf din cartă poate, așadar, să interzică executarea unui mandat european de arestare [42].

38 A se vedea considerentul (5) al deciziei-cadru și Hotărârea din 10 noiembrie 2016, Kovalkovas (C-477/16 PPU, EU:C:2016:861, punctul 41).

39 Regulamentul Parlamentului European și al Consiliului din 12 decembrie 2012 privind competența judiciară, recunoașterea și executarea hotărârilor în materie civilă și comercială (JO 2012, L 351, p. 1, denumit în continuare „Regulamentul Bruxelles I bis”).

40 Sublinierea noastră.

41 Concluziile avocatului general Bobek prezentate în cauza Zdziaszek (C-271/17 PPU, EU:C:2017:612, punctul 86 și nota de subsol 16) (sublinierea noastră).

42 În această privință, arătăm că, în Hotărârea din 26 aprilie 2018, Donnellan (C-34/17, EU:C:2018:282, punctul 61), Curtea a statuat că, din moment ce asistența pentru recuperarea creanțelor instituită de Directiva 2010/24/UE [Directiva Consiliului din 16 martie 2010 privind asistența reciprocă în materie de recuperare a creanțelor legate de impozite, taxe și alte măsuri (JO 2010, L 84, p. 1)] este calificată drept „reciprocă”, aceasta „implică în special că autoritatea solicitantă are sarcina de a *crea* […] condițiile în care autoritatea solicitată va putea […] să își acorde asistența” (sublinierea noastră).

66. În al treilea rând, Curtea Europeană a Drepturilor Omului interzice statelor contractante să expulzeze o persoană atunci când aceasta este expusă, în țara de destinație, unui risc real de a fi supusă nu numai unor tratamente contrare articolului 3 din CEDO [43] sau pedepsei cu moartea [44], cu încălcarea articolului 2 din CEDO și a articolului 1 din Protocolul nr. 13 la CEDO [45], ci și unei denegări de dreptate flagrante, cu încălcarea articolului 6 din CEDO [46].

67. Apreciem, prin urmare, că un risc de încălcare a articolului 47 al doilea paragraf din cartă poate da naștere unei obligații de a amâna executarea unui mandat european de arestare.

68. Totuși, având în vedere caracterul excepțional al situațiilor în care, potrivit Avizului 2/13 (Aderarea Uniunii la CEDO) din 18 decembrie 2014 (EU:C:2014:2454, punctul 191), sunt admise limitări la principiul recunoașterii reciproce, trebuie să se stabilească dacă executarea unui mandat european de arestare trebuie amânată atunci când există un risc real de încălcare a articolului 47 al doilea paragraf din cartă sau dacă aceasta trebuie amânată numai atunci când există un risc de încălcare *deosebit de gravă* a acestei dispoziții.

b) Orice încălcare, indiferent de gravitatea sa, a articolului 47 al doilea paragraf din cartă trebuie să conducă la amânarea executării mandatului european de arestare?

1) Introducere

69. Din cererea de decizie preliminară reiese că, în dreptul irlandez, autoritatea judiciară de executare este obligată să nu procedeze la predare în cazul în care există un risc real ca persoana în cauză să fie expusă, în statul membru emitent, la o denegare de dreptate flagrantă [47].

70. Jurisprudența irlandeză este conformă celei a Curții Europene a Drepturilor Omului. Astfel, în Hotărârea Soering împotriva Regatului Unit, aceasta a statuat că o decizie de extrădare „[poate] în mod excepțional să pună o problemă pe terenul [articolului 6 din CEDO] în cazul în care fugarul a suferit sau riscă să sufere o denegare de dreptate flagrantă” [48].

71. Deși instanța de trimitere nu solicită Curții să se pronunțe cu privire la problema dacă executarea unui mandat european de arestare trebuie să fie amânată atunci când există un risc real de încălcare a articolului 47 al doilea paragraf din cartă sau dacă aceasta trebuie amânată numai atunci când există un risc real de încălcare deosebit de gravă a acestei dispoziții, precum o denegare de dreptate flagrantă, considerăm necesară abordarea acestei probleme. Astfel, această problemă decurge din cea examinată la punctele 52-68 din prezentele concluzii. În plus, a doua întrebare preliminară face referire în mod expres la riscul real de denegare de dreptate flagrantă.

43 Curtea Europeană a Drepturilor Omului, 4 noiembrie 2014, Tarakhel împotriva Elveției (CE:ECHR:2014:1104JUD002921712, § 93).

44 Curtea Europeană a Drepturilor Omului, 24 iulie 2014, Al Nashiri împotriva Poloniei (CE:ECHR:2014:0724JUD002876111, § 576-579).

45 Protocolul nr. 13 la CEDO privind abolirea pedepsei cu moartea în toate circumstanțele, semnat la Vilnius la 3 mai 2002.

46 Curtea Europeană a Drepturilor Omului, 17 ianuarie 2012, Othman (Abu Qatada) împotriva Regatului Unit (CE:ECHR:2012:0117JUD000813909, § 258).

47 Cererea de decizie preliminară indică, astfel, că „criteriul pentru a stabili dacă articolul 6 din CEDO se opune predării este clar stabilit. Potrivit unei jurisprudențe naționale constante, persoana în cauză trebuie să fie expusă unui risc real de denegare de dreptate flagrantă. În hotărârea *Minister for Justice, Equality and Law Reform v. Brennan* [2007] IESC 24, Supreme Court (Curtea Supremă, Irlanda) a reținut că numai în prezența unor circumstanțe excepționale, «precum o deficiență clar stabilită și fundamentală a sistemului judiciar al statului care solicită predarea», o încălcare a drepturilor consacrate la articolul 6 din CEDO justifică refuzul predării în temeiul Legii din 2003 privind mandatul european de arestare”.

48 Curtea Europeană a Drepturilor Omului, 7 iulie 1989, Soering împotriva Regatului Unit (CE:ECHR:1989:0707JUD001403888, § 113).

2) Cerința unei denegări de dreptate flagrante

72. Apreciem că nu este suficient, pentru a fi necesar ca executarea unui mandat european de arestare să fie amânată, să existe un risc real de încălcare, în statul membru emitent, a articolului 47 al doilea paragraf din cartă. Trebuie să existe un risc real de denegare de dreptate flagrantă.

73. Astfel, în primul rând, potrivit unei jurisprudențe constante, limitele principiului încrederii reciproce sunt de strictă interpretare [49].

74. În ceea ce privește decizia-cadru, în temeiul articolului 1 alineatul (2) din aceasta, autoritățile judiciare de executare sunt obligate să execute orice mandat european de arestare. Ele pot refuza executarea acestuia numai pentru motivele enumerate în mod exhaustiv la articolele 3, 4 și 4a din decizia-cadru menționată. În consecință, în timp ce executarea mandatului european de arestare constituie principiul, refuzul executării unui asemenea mandat este conceput ca o excepție, care trebuie să facă, în acest temei, obiectul unei interpretări stricte [50].

75. În al doilea rând, astfel cum s-a menționat mai sus [51], dreptul la un proces echitabil poate face obiectul unor limitări, în măsura în care acestea, printre altele, respectă substanța acestui drept, după cum prevede articolul 52 alineatul (1) din cartă.

76. Prin urmare, considerăm că autoritatea judiciară de executare nu poate fi obligată să amâne executarea unui mandat european de arestare decât în cazul în care există un risc real de încălcare, nu a dreptului la un proces echitabil, ci a *substanței* acestui drept.

77. Cu alte cuvinte, în ceea ce privește un drept cu caracter absolut, precum interdicția privind supunerea la tratamente inumane sau degradante, ar fi suficient, pentru a fi necesar ca executarea să fie amânată, să existe un risc real de încălcare a acestui drept. În schimb, în ceea ce privește un drept fără caracter absolut, precum dreptul la un proces echitabil, executarea ar trebui amânată doar în cazul în care riscul real de încălcare privește substanța acestui drept.

78. În al treilea rând, o astfel de poziție corespunde celei adoptate de Curtea Europeană a Drepturilor Omului.

79. Astfel, după cum s-a menționat mai sus [52], Curtea Europeană a Drepturilor Omului consideră că, pentru ca un stat contractant să fie obligat să nu expulzeze sau să nu extrădeze o persoană, aceasta trebuie să fie expusă riscului de a suferi, în statul solicitant, nu o simplă încălcare a articolului 6 din CEDO, ci o „denegare de dreptate flagrantă” [53]. În ceea ce privește dreptul la un proces echitabil, această Curte nu se limitează, așadar, precum în cazul interdicției pedepselor sau al tratamentelor inumane sau degradante, la un simplu risc real de „tratament contrar articolului 3 [din CEDO]” [54].

80. În ce constă, potrivit Curții Europene a Drepturilor Omului, o denegare de dreptate flagrantă?

49 Hotărârea din 26 aprilie 2018, Donnellan (C-34/17, EU:C:2018:282, punctul 50).

50 Hotărârea din 23 ianuarie 2018, Piotrowski (C-367/16, EU:C:2018:27, punctul 48).

51 A se vedea punctul 57 și nota de subsol 36 din prezentele concluzii.

52 A se vedea punctul 70 din prezentele concluzii.

53 Curtea Europeană a Drepturilor Omului, 7 iulie 1989, Soering împotriva Regatului Unit (CE:ECHR:1989:0707JUD001403888, § 113), Curtea Europeană a Drepturilor Omului, 2 martie 2010, Al-Saadoon și Mufdhi împotriva Regatului Unit (CE:ECHR:2010:0302JUD006149808, § 149), Curtea Europeană a Drepturilor Omului, 17 ianuarie 2012, Othman (Abu Qatada) împotriva Regatului Unit (CE:ECHR:2012:0117JUD000813909, § 258), Curtea Europeană a Drepturilor Omului, 24 iulie 2014, Al Nashiri împotriva Poloniei (CE:ECHR:2014:0724JUD002876111, § 456 și 562-564), și Decizia Curții Europene a Drepturilor Omului din 15 iunie 2017, Harkins împotriva Regatului Unit (CE:ECHR:2017:0615DEC007153714, § 62).

54 Curtea Europeană a Drepturilor Omului, 28 februarie 2008, Saadi împotriva Italiei (CE:ECHR:2008:0228JUD003720106, § 125).

81. Potrivit acestei Curți, „denegarea de dreptate flagrantă depășește simplele nereguli sau lipsa garanțiilor procesuale care ar fi de natură să atragă încălcarea articolului 6 [din CEDO] în cazul în care ar avea loc în statul contractant însuși. Trebuie să existe o încălcare a principiului echității procesului garantat de articolul 6 [din CEDO] care să fie atât de gravă încât să implice anularea sau chiar distrugerea esenței înseși a dreptului protejat prin acest articol” [55].

82. Astfel, potrivit Curții Europene a Drepturilor Omului, pot constitui o denegare de dreptate flagrantă care interzice extrădarea sau expulzarea persoanei interesate: o condamnare *in absentia* fără posibilitatea de a obține o reexaminare a fondului acuzării [56], un proces sumar prin natura sa și desfășurat cu nerespectarea completă a dreptului la apărare [57], o detenție a cărei legalitate nu poate fi examinată de o instanță independentă și imparțială, un refuz deliberat și sistematic de a lăsa o persoană, în special o persoană deținută într-o țară străină, să comunice cu un avocat [58]. Curtea acordă importanță și faptului că un civil trebuie să se prezinte în fața unei instanțe formate, fie și numai parțial, din militari, care depind de puterea executivă [59].

83. După cunoștințele noastre, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a concluzionat numai în patru rânduri că o extrădare sau o expulzare ar atrage încălcarea articolului 6 din CEDO. Este vorba despre Hotărârea Othman (Abu Qatada) împotriva Regatului Unit, în care denegarea de dreptate flagrantă consta în admiterea unor elemente de probă obținute prin tortură, despre Hotărârea Husayn împotriva Poloniei, în care denegarea de dreptate flagrantă consta, printre altele, în menținerea în detenție a reclamantului la baza militară americană din Guantánamo timp de doisprezece ani, fără să fi fost acuzat, despre Hotărârea Al Nashiri împotriva Poloniei, pronunțată în aceeași zi cu Hotărârea Husayn împotriva Poloniei și asupra căreia dorim să insistăm, și despre recenta Hotărâre Al Nashiri împotriva României [60].

84. În Hotărârea Al Nashiri împotriva Poloniei [61], reclamantul, un resortisant saudit, fusese capturat în Emiratele Arabe Unite și transferat către un centru de detenție secret din Polonia, apoi către baza militară americană din Guantánamo. Acesta era urmărit în fața unei comisii militare situate la baza din Guantánamo pentru organizarea unui atentat sinucigaș împotriva unei nave de război americane și pentru participarea la un atentat împotriva unui petrolier francez. Curtea Europeană a Drepturilor Omului constată existența unui risc real de denegare de dreptate flagrantă din perspectiva a trei elemente. În primul rând, comisia militară în discuție nu era nici independentă și nici imparțială și, prin urmare, nu putea fi considerată o „instanță” în sensul articolului 6 paragraful 1 din CEDO. Aceasta fusese instituită pentru a judeca „anumiți resortisanți străini în cadrul combaterii

55 Curtea Europeană a Drepturilor Omului, 17 ianuarie 2012, Othman (Abu Qatada) împotriva Regatului Unit (CE:ECHR:2012:0117JUD000813909, § 260), și Curtea Europeană a Drepturilor Omului, 24 iulie 2014, Al Nashiri împotriva Poloniei (CE:ECHR:2014:0724JUD002876111, § 563).

56 Decizia Curții Europene a Drepturilor Omului din 16 octombrie 2001, Einhorn împotriva Franței (CE:ECHR:2001:1016DEC007155501, § 33 și 34). În speță, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a apreciat că nu exista o denegare de dreptate flagrantă, deoarece reclamantul, pe care o instanță din Pennsylvania îl condamnase în lipsă pentru omor, putea beneficia de un nou proces la întoarcerea sa în Pennsylvania, în cazul în care solicita aceasta.

57 Curtea Europeană a Drepturilor Omului, 8 noiembrie 2005, Bader și Kanbor împotriva Suediei (CE:ECHR:2005:1108JUD001328404, § 47). O procedură în care niciun martor nu a fost ascultat în ședință, în care toate elementele de probă examinate au fost produse de procuror și în care nici acuzatul și nici măcar avocatul său nu au fost prezenți se caracterizează printr-o natură sumară și prin negarea totală a dreptului la apărare.

58 Decizia Curții Europene a Drepturilor Omului din 20 februarie 2007, Al-Moayad împotriva Germaniei (CE:ECHR:2007:0220DEC003586503, § 100-108). În speță, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a concluzionat că nu exista o denegare de dreptate flagrantă, deoarece reclamantul, care era urmărit pentru apartenența la două organizații teroriste și făcea obiectul unei cereri de extrădare a autorităților din Statele Unite, nu ar fi fost transferat într-unul dintre centrele de detenție aflate în afara Statelor Unite, în care nu ar fi avut acces la un avocat și ar fi fost judecat de o instanță militară sau de o altă instanță excepțională.

59 Curtea Europeană a Drepturilor Omului, 12 mai 2005, Öcalan împotriva Turciei (CE:ECHR:2005:0512JUD004622199, § 112), și Curtea Europeană a Drepturilor Omului, 24 iulie 2014, Al Nashiri împotriva Poloniei (CE:ECHR:2014:0724JUD002876111, § 562).

60 Curtea Europeană a Drepturilor Omului, 17 ianuarie 2012, Othman (Abu Qatada) împotriva Regatului Unit (CE:ECHR:2012:0117JUD000813909, § 263-287), Curtea Europeană a Drepturilor Omului, 24 iulie 2014, Husayn (Abu Zubaydah) împotriva Poloniei (CE:ECHR:2014:0724JUD000751113, § 559), Curtea Europeană a Drepturilor Omului, 24 iulie 2014, Al Nashiri împotriva Poloniei (CE:ECHR:2014:0724JUD002876111, § 565-569), și Curtea Europeană a Drepturilor Omului, 31 mai 2018, Al Nashiri împotriva României (CE:ECHR:2018:0531JUD003323412, § 719-722).

61 Curtea Europeană a Drepturilor Omului, 24 iulie 2014, Al Nashiri împotriva Poloniei (CE:ECHR:2014:0724JUD002876111).

terorismului”, nu făcea parte din sistemul judiciar federal al Statelor Unite și era compusă exclusiv din militari. În al doilea rând, Curtea Europeană a Drepturilor Omului se întemeiază pe o hotărâre a US Supreme Court (Curtea Supremă a Statelor Unite)[62] pentru a statua că această comisie nu este o instanță „instituită de lege” în sensul articolului 6 paragraful 1 din CEDO. În al treilea rând, exista, potrivit aceleiași Curți, o probabilitate ridicată să fie utilizate împotriva reclamantului elemente de probă obținute prin tortură[63].

85. Propunem să fie adoptat criteriul reținut de Curtea Europeană a Drepturilor Omului și să se considere că executarea unui mandat european de arestare trebuie să fie amânată numai în prezența unui risc real de denegare de dreptate flagrantă în statul membru emitent.

3) Caracterizarea unei denegări de dreptate flagrante din perspectiva independenței instanțelor

86. În speță, instanța de trimitere consideră că există un risc real ca L. M. să sufere, în statul membru emitent, o denegare de dreptate flagrantă, printre altele din cauza lipsei de independență a instanțelor din acest stat membru.

87. Lipsa de independență a instanțelor din statul membru emitent poate fi considerată constitutivă de denegare de dreptate flagrantă?

88. Amintim, în această privință, că articolul 47 al doilea paragraf din cartă prevede că orice persoană are dreptul la un proces în fața unei instanțe judecătorești independente și imparțiale.

89. Potrivit unei jurisprudențe constante, noțiunea de independență implică două aspecte. Primul aspect, extern, presupune ca instanța să fie protejată de intervenții sau de presiuni exterioare susceptibile să pună în pericol independența membrilor săi în ceea ce privește judecarea litigiilor cu care sunt sesizați. Al doilea aspect, intern, este legat de noțiunea de imparțialitate și vizează echidistanța față de părțile în litigiu și de interesele lor din perspectiva obiectului acestuia. Acest aspect impune respectarea obiectivității și lipsa oricărui interes în soluționarea litigiului în afara strictei aplicări a normei de drept[64]. Aceste garanții de independență și de imparțialitate postulează existența unor norme, în special în ceea ce privește compunerea instanței, numirea, durata funcției, precum și cauzele de abținere, de recuzare și de revocare a membrilor săi, care să permită înlăturarea oricărei îndoieli legitime, în percepția justițiabililor, referitoare la impenetrabilitatea instanței respective în privința unor elemente exterioare și la imparțialitatea sa în raport cu interesele care se înfruntă[65].

90. În opinia noastră, nu se poate exclude că lipsa independenței instanțelor din statul membru emitent poate constitui, *în principiu*, o denegare de dreptate flagrantă.

62 Curtea menționată precizează, astfel, la punctul 567(ii) din hotărârea sa: „[the military commission] did not have legitimacy under US and international law resulting in, as the Supreme Court found, its lacking the «power to proceed» and […], consequently, it was not «established by law» for the purposes of Article 6§1”.

63 Curtea Europeană a Drepturilor Omului, 24 iulie 2014, Al Nashiri împotriva Poloniei (CE:ECHR:2014:0724JUD002876111, § 565-569). Un raționament similar figurează la punctele 719-722 din Hotărârea Curții Europene a Drepturilor Omului din 31 mai 2018, Al Nashiri împotriva României (CE:ECHR:2018:0531JUD003323412).

64 Hotărârea din 19 septembrie 2006, Wilson (C-506/04, EU:C:2006:587, punctele 51 și 52), Hotărârea din 16 februarie 2017, Margarit Panicello (C-503/15, EU:C:2017:126, punctele 37 și 38), și Hotărârea din 14 iunie 2017, Online Games și alții (C-685/15, EU:C:2017:452, punctele 60 și 61).

65 Hotărârea din 19 septembrie 2006, Wilson (C-506/04, EU:C:2006:587, punctul 53), Ordonanța din 14 mai 2008, Pilato (C-109/07, EU:C:2008:274, punctul 24), și Hotărârea din 31 ianuarie 2013, D. și A. (C-175/11, EU:C:2013:45, punctul 97).

91. Astfel, pe de o parte, Curtea a statuat, în Hotărârea din 27 februarie 2018, Associação Sindical dos Juízes Portugueses (C-64/16, EU:C:2018:117, punctele 41 și 42), că „prezervarea independenței [instanțelor naționale] este primordială” și că „[g]aranția independenței [este] inerentă misiunii instanței”[66]. În special, existența unor garanții în materie de compunere a instanței constituie piatra de temelie a dreptului la un proces echitabil[67].

92. Pe de altă parte, în Hotărârile Al Nashiri împotriva Poloniei și Al Nashiri împotriva României[68], Curtea Europeană a Drepturilor Omului a constatat existența unui risc real de denegare de dreptate flagrantă pentru motivul că, printre altele, comisia militară stabilită la baza din Guantánamo nu era nici independentă, nici imparțială și, prin urmare, nu putea fi considerată o „instanță” în sensul articolului 6 paragraful 1 din CEDO[69].

93. Subliniem totuși că lipsa de independență și de imparțialitate a unei instanțe nu poate fi considerată constitutivă de denegare de dreptate flagrantă decât dacă este de o asemenea gravitate încât anulează echitatea procesului. Or, astfel cum a arătat Curtea Europeană a Drepturilor Omului în Hotărârea Othman (Abu Qatada) împotriva Regatului Unit, există o diferență crucială între admiterea unor elemente de probă obținute prin tortură, în discuție în acea hotărâre, și încălcări ale articolului 6 din CEDO datorate, de exemplu, compunerii completului de judecată[70].

94. Mai ales, nu putem insista suficient asupra faptului că Hotărârile Al Nashiri împotriva Poloniei și Al Nashiri împotriva României[71], care sunt, până în prezent, singurele în care Curtea Europeană a Drepturilor Omului a constatat încălcarea articolului 6 din CEDO pentru motivul, printre altele, al lipsei de independență și de imparțialitate a instanțelor din țara de destinație, priveau instanțe extraordinare, competente în materie de terorism și compuse exclusiv din militari.

95. Revine instanței de trimitere sarcina de a stabili, în temeiul acestor considerații, dacă, *în speță*, lipsa de independență invocată a instanțelor poloneze este de o asemenea gravitate încât anulează echitatea procesului și constituie, din acest motiv, o denegare de dreptate flagrantă. Astfel cum a arătat Curtea în Hotărârea Aranyosi și Căldăraru, instanța de trimitere trebuie să se întemeieze, în acest scop, pe elemente obiective, fiabile, precise și actualizate în mod corespunzător cu privire la condițiile care prevalează în statul membru emitent și care dovedesc realitatea unor deficiențe care afectează sistemul judiciar polonez[72]. În această privință, propunerea motivată a Comisiei, precum și avizele Comisiei de la Veneția pot fi luate în considerare – cu rezerva, asupra căreia vom reveni, ca instanța de trimitere să se informeze cu privire la eventualele evoluții ale situației din Polonia ulterioare acestor documente.

96. Presupunând că autoritatea judiciară de executare constată că există un risc real de denegare de dreptate flagrantă ca urmare a deficiențelor sistemului judiciar al statului membru emitent, este ea obligată, în temeiul acestei simple constatări, să amâne executarea mandatului european de arestare? Sau trebuie să continue examinarea și să constate că *persoana vizată* de acest mandat este expusă unui asemenea risc? Aceasta este întrebarea la care vom încerca să răspundem în continuare.

66 A se vedea de asemenea Hotărârea din 19 septembrie 2006, Wilson (C-506/04, EU:C:2006:587, punctul 49), Hotărârea din 14 iunie 2017, Online Games și alții (C-685/15, EU:C:2017:452, punctul 60), și Hotărârea din 13 decembrie 2017, El Hassani (C-403/16, EU:C:2017:960, punctul 40).

67 Hotărârea din 1 iulie 2008, Chronopost și La Poste/UFEX și alții (C-341/06 P și C-342/06 P, EU:C:2008:375, punctul 46), Hotărârea din 19 februarie 2009, Gorostiaga Atxalandabaso/Parlamentul (C-308/07 P, EU:C:2009:103, punctul 42), și Hotărârea Tribunalului din 31 ianuarie 2018, Gyarmathy/FRA (T-196/15 P, nepublicată, EU:T:2018:47, punctul 97).

68 Curtea Europeană a Drepturilor Omului, 24 iulie 2014, Al Nashiri împotriva Poloniei (CE:ECHR:2014:0724JUD002876111), și Curtea Europeană a Drepturilor Omului, 31 mai 2018, Al Nashiri împotriva României (CE:ECHR:2018:0531JUD003323412).

69 A se vedea punctul 84 din prezentele concluzii.

70 Curtea Europeană a Drepturilor Omului, 17 ianuarie 2012, Othman (Abu Qatada) împotriva Regatului Unit (CE:ECHR:2012:0117JUD000813909, § 265).

71 Curtea Europeană a Drepturilor Omului, 24 iulie 2014, Al Nashiri împotriva Poloniei (CE:ECHR:2014:0724JUD002876111), și Curtea Europeană a Drepturilor Omului, 31 mai 2018, Al Nashiri împotriva României (CE:ECHR:2018:0531JUD003323412).

72 Hotărârea din 5 aprilie 2016, Aranyosi și Căldăraru (C-404/15 și C-659/15 PPU, EU:C:2016:198, punctul 89). A se vedea de asemenea Hotărârea din 21 decembrie 2011, N. S. și alții (C-411/10 și C-493/10, EU:C:2011:865, punctul 91).

c) Autoritatea judiciară de executare trebuie să constate că persoana în cauză riscă să sufere o denegare de dreptate flagrantă?

1) Introducere și observațiile părților

97. În Hotărârea din 5 aprilie 2016, Aranyosi și Căldăraru (C-404/15 și C-659/15 PPU, EU:C:2016:198, punctele 91-93), Curtea a statuat, am precizat, că autoritatea judiciară de executare este obligată să amâne executarea unui mandat european de arestare numai în cazul în care constată, pe de o parte, că există, în statul membru emitent, un risc real de tratament inuman sau degradant ca urmare a condițiilor generale de detenție în acest stat membru și, pe de altă parte, că persoana în cauză va fi expusă acestui risc [73]. Astfel, potrivit Curții, existența unor deficiențe ale sistemului penitenciar, chiar generalizate, nu afectează în mod necesar *toate* centrele de detenție. Nu se poate deduce, prin urmare, din simpla constatare a existenței unor deficiențe ale sistemului penitenciar că *persoana în cauză* va fi supusă unui tratament inuman sau degradant.

98. Instanța de trimitere apreciază că, într-o ipoteză în care deficiențele sistemului judiciar al statului membru emitent sunt deosebit de grave, adică în care acest stat membru nu mai respectă statul de drept, trebuie să refuze predarea fără a fi necesar să verifice dacă persoana în cauză va fi expusă unui asemenea risc [74].

99. Ministrul susține că a doua etapă a examinării definite în Hotărârea Aranyosi și Căldăraru menționată este aplicabilă. În cazul în care nu ar fi, aceasta ar avea drept consecință un refuz sistematic al autorităților judiciare irlandeze de a executa mandatele europene de arestare emise de Republica Polonă. Acesta subliniază în special că un asemenea refuz sistematic nu ar fi conform nici considerentului (10) al deciziei-cadru, nici principiului cu valoare constituțională al încrederii reciproce, nici principiului egalității între statele membre consacrat la articolul 4 TUE.

100. L. M. consideră că a doua etapă a examinării definite în Hotărârea Aranyosi și Căldăraru menționată nu poate fi aplicată unei situații în care încrederea pe care statele membre o acordă respectării, de către Republica Polonă, a celei mai importante dintre valori, și anume statul de drept, a fost pur și simplu spulberată.

101. În opinia guvernului spaniol, a doua etapă a examinării definite în Hotărârea Aranyosi și Căldăraru menționată este aplicabilă. Potrivit guvernului maghiar, constatarea deficiențelor sistemului juridic polonez poate fi efectuată numai în cadrul procedurii prevăzute la articolul 7 TUE și că prima etapă a examinării definite în aceeași hotărâre nu este, prin urmare, îndeplinită. Presupunând că aceasta este îndeplinită, a doua etapă a acestei examinări ar fi aplicabilă, în opinia guvernului maghiar. Guvernul neerlandez susține că această a doua etapă este aplicabilă.

102. Potrivit guvernului polonez, nu există nici riscul de încălcare a statului de drept în Polonia, nici riscul de încălcare a dreptului persoanei în cauză, L. M., la un proces echitabil. Pe de o parte, instanța de trimitere nu se poate întemeia pe propunerea motivată a Comisiei pentru a constata încălcarea statului de drept în Polonia, întrucât, printre altele, legislația poloneză a fost modificată după adoptarea acestei propuneri motivate. Instanța de trimitere nu ar fi competentă să constate încălcarea statului de drept de către Republica Polonă, o astfel de competență revenind, în cadrul procedurii prevăzute la articolul 7 TUE, Consiliului European. Instanța de trimitere nu ar fi competentă nici să suspende aplicarea deciziei-cadru, o asemenea competență revenind Consiliului, conform

73 A se vedea de asemenea Hotărârea din 6 septembrie 2016, Petruhhin (C-182/15, EU:C:2016:630, punctul 58), și Ordonanța din 6 septembrie 2017, Peter Schotthöfer & Florian Steiner (C-473/15, EU:C:2017:633, punctele 24-26).

74 A se vedea punctul 24 din prezentele concluzii.

considerentului (10) al deciziei-cadru. Pe de altă parte, instanța de trimitere nu ar fi stabilit că L. M. însuși ar fi expus unui risc real de încălcare a dreptului la un proces echitabil. Astfel, această instanță ar fi fost, printre altele, incapabilă să indice fie și motive ipotetice pentru care L. M. ar fi expus unui risc de a nu beneficia de un proces echitabil.

103. Comisia susține că a doua etapă a examinării definite în Hotărârea Aranyosi și Căldăraru, menționată mai sus, este aplicabilă. Împrejurarea că un stat membru a făcut obiectul unei propuneri motivate în sensul articolului 7 alineatul (1) TUE nu ar însemna că predarea unei persoane către acest stat membru o expune în mod automat pe aceasta unui risc real de încălcare a dreptului la un proces echitabil. Astfel, nu se poate exclude că, în anumite situații, instanțele acestui stat membru sunt în măsură să judece o cauză cu independența impusă la articolul 47 al doilea paragraf din cartă. Prin urmare, ar fi necesară o examinare de la caz la caz. Pentru a duce la bun sfârșit această examinare individuală, autoritatea judiciară de executare ar trebui să țină seama atât de identitatea persoanei în cauză (în special în cazul în care este vorba despre un oponent politic sau în care aceasta aparține unei minorități sociale sau etnice care face obiectul unor discriminări), cât și de natura și de circumstanțele infracțiunii pentru care aceasta este căutată (în special în cazul în care această infracțiune este de natură politică, a fost săvârșită în cadrul exercitării libertății de exprimare sau de asociere sau a făcut obiectul unor declarații publice din partea unor reprezentanți ai regimului aflat la putere). În sfârșit, instanța de trimitere ar trebui să țină seama de situația magistraților care se apropie de vârsta pensionării (a căror menținere în funcție după această vârstă depinde de aici înainte de o decizie discreționară a puterii executive) sau de normele referitoare la promovarea magistraților.

2) Cerința unei examinări individuale

104. Apreciem că autoritatea judiciară de executare este obligată să amâne executarea unui mandat european de arestare doar atunci când constată nu numai că există un risc real de denegare de dreptate flagrantă ca urmare a deficiențelor care afectează sistemul judiciar al statului membru emitent, ci și că persoana în cauză va fi expusă acestui risc.

105. Astfel, în primul rând, arătăm că, potrivit Avizului 2/13 (Aderarea Uniunii la CEDO) din 18 decembrie 2014 (EU:C:2014:2454, punctul 192), verificarea cu titlu excepțional, de către statele membre, a respectării drepturilor fundamentale de către un alt stat membru nu poate privi decât respectarea acestor drepturi „într-un caz concret”.

106. A considera că autoritatea judiciară de executare este obligată să amâne executarea unui mandat european de arestare fără a verifica dacă *persoana în cauză* este expusă riscului unei denegări de dreptate flagrante pe care o consideră stabilită de deficiențele sistemului judiciar ar fi, în opinia noastră, incompatibil cu considerentul (10) al deciziei-cadru, potrivit căruia „[p]unerea în aplicare a [mecanismului mandatului european de arestare] nu poate fi suspendată decât în caz de încălcare gravă și persistentă de către unul din statele membre a principiilor enunțate la articolul 6 alineatul (1) [TUE], constatată de Consiliu, în aplicarea articolului 7 alineatul (1) [TUE]”. Acest considerent (10) interzice statelor membre să suspende aplicarea deciziei-cadru în privința unui stat membru, cu excepția cazului în care Consiliul European a adoptat, în privința acestui stat membru, o decizie în temeiul a ceea ce este astăzi articolul 7 alineatul (2) TUE[75]. Acesta nu interzice în schimb unui stat membru să suspende aplicarea deciziei-cadru „într-un caz concret”, adică să amâne executarea unui anumit mandat european de arestare. Remarcăm de altfel că în Hotărârea din 5 aprilie 2016, Aranyosi și Căldăraru (C-404/15 și C-659/15 PPU, EU:C:2016:198), o asemenea amânare a fost admisă de Curte în lipsa unei astfel de decizii a Consiliului European.

75 Astfel, decizia-cadru a fost adoptată la 13 iunie 2002, adică înainte de intrarea în vigoare, la 1 februarie 2003, a Tratatului de la Nisa (JO 2001, C 80, p. 1). Or, articolul 1 alineatul (1) din Tratatul de la Nisa este cel care a introdus, la articolul 7, alineatul (1) al acestuia. Trimiterea efectuată de considerentul (10) al deciziei-cadru la articolul 7 alineatul (1) TUE trebuie așadar privită în prezent ca o trimitere la articolul 7 *alineatul* (*2*) TUE. A se vedea în această privință punctul 38 din prezentele concluzii.

107. În plus, din moment ce suspendarea privește executarea deciziei-cadru „într-un caz concret”, nu ar fi afectată egalitatea între statele membre, consacrată la articolul 4 alineatul (2) TUE.

108. În al doilea rând, chiar presupunând că există, în Polonia, un risc real de denegare de dreptate flagrantă ca urmare a reformelor recente ale sistemului judiciar [76], nu se poate deduce de aici că *nicio* instanță poloneză nu este în măsură să judece o cauză, *oricare ar fi aceasta*, cu respectarea articolului 47 al doilea paragraf din cartă. Subscriem pe deplin la argumentul Comisiei potrivit căruia, „chiar dacă s-a constatat că statul de drept în statul membru emitent este grav amenințat […], nu se poate exclude că pot exista contexte în care capacitatea instanțelor de a desfășura un proces cu independența necesară pentru a garanta respectarea dreptului fundamental consacrat la articolul 47 al doilea paragraf din cartă este prezervată”.

109. În al treilea rând, Curtea Europeană a Drepturilor Omului, pentru a stabili dacă există un risc real de tratamente contrare articolului 3 din CEDO, „verific[ă] consecințele previzibile ale returnării reclamantului în țara de destinație, ținând seama de situația generală din aceasta *și de împrejurările specifice situației persoanei interesate*” [77]. Potrivit acestei Curți, faptul că există o problemă generală privind respectarea drepturilor omului într-o anumită țară nu stabilește în sine că returnarea persoanei interesate în această țară ar fi contrară articolului 3 din CEDO [78]. De asemenea, pentru a verifica dacă există un risc real de denegare de dreptate flagrantă, aceasta ține seama, în practică, nu numai de situația din țara de destinație, ci și de împrejurările specifice persoanei interesate [79].

110. De exemplu, în ceea ce privește articolul 3 din CEDO, în Hotărârea Mo. M. împotriva Franței, Curtea Europeană a Drepturilor Omului consideră că o returnare a reclamantului în Ciad, din care fugise după ce fusese arestat de serviciile secrete din Ciad și torturat, ar atrage încălcarea articolului 3 din CEDO. Aceasta se întemeiază pe rapoarte ale organizațiilor neguvernamentale locale și ale observatorilor instituționali din care rezultă că situația generală din Ciad este caracterizată de existența unor închisori militare administrate de serviciile secrete. Această Curte examinează apoi situația personală a reclamantului. Ea arată, în această privință, pe de o parte, că certificate medicale atestă că acesta a fost deja torturat în Ciad și, pe de altă parte, că este expus riscului de a fi din nou torturat în cazul în care este returnat acolo, întrucât militează, în Franța, într-un partid de opoziție și pare să facă obiectul unui mandat de aducere emis de autoritățile din Ciad la trei ani de la plecarea sa din Ciad [80].

111. În Hotărârea M. G. împotriva Bulgariei, Curtea Europeană a Drepturilor Omului concluzionează că reclamantul, pe care autoritățile ruse îl caută cu scopul de a-l aduce în fața instanțelor competente din Ingușetia, una dintre republicile Caucazului de Nord, pentru suspiciuni de apartenență la gherila cecenă, se confruntă cu un risc serios și dovedit de a fi torturat în cazul în care este extrădat în Rusia. Curtea menționată examinează, într-o primă etapă, situația generală din Caucazul de Nord și constată că această regiune continuă să fie o zonă de conflict armat, marcat, printre altele, de executări extrajudiciare, de tortură și de alte tratamente inumane sau degradante. Într-o a doua etapă, aceasta examinează situația personală a reclamantului și observă că acesta face obiectul urmăririi penale pentru, printre altele, participarea la un grup armat, pregătirea unor acte teroriste și trafic de arme și

76 Apreciere care, astfel cum a fost arătat la punctele 35 și 95 din prezentele concluzii, revine instanței de trimitere.

77 Curtea Europeană a Drepturilor Omului, 30 octombrie 1991, Vilvarajah și alții împotriva Regatului Unit (CE:ECHR:1991:1030JUD001316387, § 108), Curtea Europeană a Drepturilor Omului, 28 februarie 2008, Saadi împotriva Italiei (CE:ECHR:2008:0228JUD003720106, § 130), Curtea Europeană a Drepturilor Omului, 17 ianuarie 2012, Othman (Abu Qatada) împotriva Regatului Unit (CE:ECHR:2012:0117JUD000813909, § 187), și Curtea Europeană a Drepturilor Omului, 23 martie 2016, F. G. împotriva Suediei (CE:ECHR:2016:0323JUD004361111, § 120) (sublinierea noastră).

78 Curtea Europeană a Drepturilor Omului, 28 februarie 2008, Saadi împotriva Italiei (CE:ECHR:2008:0228JUD003720106, § 131), Curtea Europeană a Drepturilor Omului, 25 aprilie 2013, Savriddin Dzhurayev împotriva Rusiei (CE:ECHR:2013:0425JUD007138610, § 153 și 169), și Curtea Europeană a Drepturilor Omului, 25 martie 2014, M. G. împotriva Bulgariei (CE:ECHR:2014:0325JUD005929712, § 79).

79 Curtea Europeană a Drepturilor Omului, 17 ianuarie 2012, Othman (Abu Qatada) împotriva Regatului Unit (CE:ECHR:2012:0117JUD000813909, § 272 și 277-279). A se vedea de asemenea punctul 112 din prezentele concluzii.

80 Curtea Europeană a Drepturilor Omului, 18 aprilie 2013, Mo. M. împotriva Franței (CE:ECHR:2013:0418JUD001837210, § 38-43).

de stupefiante, că serviciile secrete ruse au confiscat o cantitate importantă de arme de la domiciliul său și că este suspectat de autoritățile ruse de apartenență la un grup armat jihadist. Ea concluzionează că reclamantul este expus în mod special pericolului de a fi torturat în cazul în care este încarcerat într-o închisoare din Caucazul de Nord [81].

112. În ceea ce privește articolul 6 paragraful 1 din CEDO, în Hotărârea Ahorugeze împotriva Suediei, Curtea Europeană a Drepturilor Omului consideră că extrădarea reclamantului, un resortisant ruandez aparținând etniei hutu, în Rwanda, unde trebuie să fie judecat pentru genocid și pentru crime împotriva umanității, nu l-ar expune pe acesta unui risc real de denegare de dreptate flagrantă. Astfel, această Curte consideră, pe baza hotărârilor Tribunalului Penal Internațional pentru Rwanda și a unor informații furnizate de anchetatori neerlandezi și de polițiști norvegieni, că nu este stabilit că instanțele ruandeze nu sunt independente sau imparțiale. În plus, aceasta examinează situația personală a reclamantului. Ea apreciază că nici împrejurarea că acesta a depus mărturie în favoarea apărării în fața Tribunalului Penal Internațional pentru Rwanda, nici faptul că a condus autoritatea ruandeză pentru aviație civilă și nici condamnarea sa pentru distrugerea proprietății altor persoane în timpul genocidului din 1994 nu îl expun unei denegări de dreptate flagrante [82].

3) Cum poate fi demonstrat că persoana în cauză este expusă unui risc real de denegare de dreptate flagrantă în statul membru emitent?

113. Considerăm că, astfel cum susține Comisia, pentru a demonstra că persoana în cauză este expusă riscului de denegare de dreptate flagrantă în discuție, trebuie să se stabilească faptul că există circumstanțe specifice care țin fie de această persoană, fie de infracțiunea pentru care ea este urmărită sau a fost condamnată, care o expun unui asemenea risc. Astfel, Comisia propune, printre altele, să se verifice dacă persoana care face obiectul mandatului european de arestare este un oponent politic sau dacă aceasta aparține unui grup social sau etnic care face obiectul unor discriminări. Comisia propune de asemenea să se examineze, printre altele, dacă infracțiunea pentru care persoana în cauză este urmărită este de natură politică sau dacă regimul aflat la putere a făcut declarații publice privind această infracțiune sau sancționarea sa. Considerăm că astfel de propuneri trebuie adoptate.

114. În această privință, arătăm că a doua teză a considerentului (12) al deciziei-cadru prevede în mod expres posibilitatea de a refuza predarea unei persoane atunci când există motive să se creadă, pe baza unor elemente obiective, că mandatul european de arestare care o vizează a fost emis cu scopul de a o urmări sau de a o pedepsi, printre altele, pe motive de opinii politice.

115. În ceea ce privește sarcina probei, în opinia noastră, trebuie să se solicite persoanei în cauză să stabilească faptul că există motive serioase și temeinice de a crede că există un risc real ca aceasta să sufere o denegare de dreptate flagrantă în statul membru emitent. O asemenea poziție corespunde celei a Curții Europene a Drepturilor Omului, care apreciază, în plus, că, odată furnizată această dovadă, incumbă statului în cauză sarcina de a înlătura orice îndoială cu privire la acest aspect [83].

81 Curtea Europeană a Drepturilor Omului, 25 martie 2014, M. G. împotriva Bulgariei (CE:ECHR:2014:0325JUD005929712, § 87-91).

82 Curtea Europeană a Drepturilor Omului, 27 octombrie 2011, Ahorugeze împotriva Suediei (CE:ECHR:2011:1027JUD003707509, § 125-129).

83 Curtea Europeană a Drepturilor Omului, 27 octombrie 2011, Ahorugeze împotriva Suediei (CE:ECHR:2011:1027JUD003707509, § 116), Curtea Europeană a Drepturilor Omului, 17 ianuarie 2012, Othman (Abu Qatada) împotriva Regatului Unit (CE:ECHR:2012:0117JUD000813909, § 261), și Curtea Europeană a Drepturilor Omului, 19 februarie 2013, Yefimova împotriva Rusiei (CE:ECHR:2013:0219JUD003978609, § 220).

116. În speță, L. M. susține că este expus unui risc real de a suferi o denegare de dreptate flagrantă în Polonia, întrucât statul de drept, „a cărui esență este dreptul la o cale de atac judiciară efectivă, care, la rândul său, poate fi garantat numai de existența unui sistem judiciar independent", nu mai este respectat [84].

117. Revine instanței de trimitere sarcina de a aprecia dacă astfel de afirmații stabilesc că L. M. ar fi expus, în cazul predării către autoritatea judiciară emitentă, riscului real de denegare de dreptate flagrantă rezultat în urma deficiențelor sistemului judiciar polonez, presupunând că un astfel de risc este dovedit.

118. Totuși, arătăm că L. M. nu menționează în niciun moment în ce mod reformele recente ale sistemului judiciar polonez ar afecta situația sa personală. Acesta nu explică în ce mod deficiențele sistemului judiciar polonez, presupunând că sunt stabilite, s-ar opune judecării *cauzei sale* de către o instanță independentă și imparțială. L. M. se limitează la a afirma, în mod general, că sistemul judiciar polonez nu respectă cerințele statului de drept.

119. În opinia noastră, argumentele invocate de L. M. vizează, așadar, în mod exclusiv, să stabilească că există, ca urmare a deficiențelor sistemului judiciar, un risc real de denegare de dreptate flagrantă în Polonia, iar nu să demonstreze că el însuși va fi expus, în cazul predării către autoritatea judiciară emitentă, unui astfel de risc. Or, amintim că, după cum a arătat Curtea Europeană a Drepturilor Omului, faptul că există o problemă generală privind respectarea drepturilor omului într-o anumită țară (presupunând că ea este dovedită) nu stabilește în sine că returnarea persoanei interesate în această țară ar expune-o unui risc de denegare de dreptate flagrantă [85]. De exemplu, în Hotărârea Yefimova împotriva Rusiei, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a considerat că, deși au existat motive de a pune la îndoială independența magistraților kazahi, reclamanta nu a demonstrat nici că aceste îndoieli constituiau un risc real de denegare de dreptate flagrantă, *nici că ea însăși ar fi expusă, în cazul extrădării în Kazahstan, acestui risc* [86].

120. Amintim, în această privință, că L. M. este urmărit pentru trafic de stupefiante și că niciun element din dosarul său nu sugerează că o asemenea infracțiune sau chiar L. M. în persoană ar prezenta particularități care l-ar expune la riscul de denegare de dreptate flagrantă invocat. Întrebat cu privire la acest aspect în ședință, reprezentantul lui L. M. nu a furnizat precizări mai ample.

121. În consecință, trebuie să se răspundă la prima întrebare că articolul 1 alineatul (3) din decizia-cadru trebuie interpretat în sensul că autoritatea judiciară de executare este obligată să amâne executarea unui mandat european de arestare atunci când constată nu numai că există un risc real de denegare de dreptate flagrantă ca urmare a deficiențelor sistemului judiciar al statului membru emitent, ci și că persoana care face obiectul acestui mandat este expusă unui asemenea risc. Pentru ca o încălcare a dreptului la un proces echitabil consacrat la articolul 47 al doilea paragraf din cartă să constituie o denegare de dreptate flagrantă, această încălcare trebuie să fie de o asemenea gravitate încât să aneantizeze substanța dreptului protejat prin această dispoziție. Pentru a stabili dacă persoana în cauză este expusă riscului de denegare de dreptate flagrantă în discuție, autoritatea judiciară de executare trebuie să țină seama de circumstanțele specifice care țin atât de această persoană, cât și de infracțiunea pentru care ea este urmărită sau a fost condamnată.

84 Precizăm că reiese din hotărârea High Court (Înalta Curte, Irlanda) din 12 martie 2018, menționată la punctul 22 din prezentele concluzii, că avocatul lui L. M. a încercat să obțină elemente de probă referitoare la starea sistemului judiciar din Polonia. În special, acesta a prezentat, în fața instanței de trimitere, un document emis de un organ oficial polonez a cărui identitate exactă nu este cunoscută de instanța de trimitere. Potrivit acestui document, autoritatea judiciară poloneză ar fi independentă în raport cu celelalte puteri, supravegherea exercitată de Ministrul Justiției asupra instanțelor ordinare ar fi pur administrativă, iar acest ministru nu ar aduce atingere independenței magistraților.

85 A se vedea punctul 109 din prezentele concluzii. A se vedea de asemenea Curtea Europeană a Drepturilor Omului, 10 februarie 2011, Dzhaksybergenov împotriva Ucrainei (CE:ECHR:2011:0210JUD001234310, § 37 și 44).

86 Curtea Europeană a Drepturilor Omului, 19 februarie 2013, Yefimova împotriva Rusiei (CE:ECHR:2013:0219JUD003978609, § 221-225). A se vedea de asemenea Curtea Europeană a Drepturilor Omului, 17 ianuarie 2012, Othman (Abu Qatada) împotriva Regatului Unit (CE:ECHR:2012:0117JUD000813909, § 284 și 285).

3. Cu privire la a doua întrebare preliminară

122. Prin intermediul celei de a doua întrebări, instanța de trimitere solicită, în esență, să se stabilească dacă, în ipoteza în care a doua etapă a examinării definite în Hotărârea din 5 aprilie 2016, Aranyosi și Căldăraru (C-404/15 și C-659/15 PPU, EU:C:2016:198), este aplicabilă și atunci când autoritatea judiciară de executare constată că statul membru emitent încalcă statul de drept ca urmare a deficiențelor sistemului judiciar, aceasta este obligată să solicite autorității judiciare emitente să îi furnizeze, în temeiul articolului 15 alineatul (2) din decizia-cadru, toate informațiile suplimentare necesare în ceea ce privește condițiile în care va avea loc procesul persoanei în cauză. În cazul în care aceasta este situația, instanța de trimitere solicită Curții să stabilească ce garanții ar putea obține de la autoritatea judiciară emitentă pentru a înlătura riscul ca persoana în cauză să nu beneficieze de un proces echitabil.

123. Arătăm că, în Hotărârea Aranyosi și Căldăraru menționată, Curtea a apreciat că autoritatea judiciară de executare este obligată să solicite autorității judiciare emitente, în temeiul articolului 15 alineatul (2) din decizia-cadru, toate informațiile suplimentare necesare privind condițiile de detenție a persoanei în cauză. Numai în cazul în care, având în vedere aceste informații, autoritatea judiciară de executare apreciază că există un risc real ca persoana în cauză să facă obiectul unor tratamente inumane sau degradante, această autoritate este obligată să amâne executarea mandatului european de arestare [87].

124. În opinia ministrului, autoritatea judiciară de executare este obligată să solicite autorității judiciare emitente toate informațiile pe care le consideră necesare. Obiectul acestor informații poate fi stabilit numai de la caz la caz, în funcție de motivul pentru care autoritatea judiciară de executare apreciază că persoana în cauză este expusă unui risc real de a nu beneficia de un proces echitabil. Nu se poate impune autorității judiciare de executare să demonstreze lipsa deficiențelor sistemului judiciar polonez.

125. L. M. consideră că nu este necesar să se răspundă la a doua întrebare preliminară. Acesta precizează totuși că, în speță, nu poate fi oferită nicio garanție care să fie în măsură să disipeze temerile autorității judiciare de executare, întrucât deficiențele în discuție sunt de natură sistemică.

126. Potrivit guvernului spaniol, articolul 15 alineatul (2) din decizia-cadru permite găsirea unei soluții atunci când autoritatea judiciară de executare ezită cu privire la urmarea care trebuie dată. Guvernul maghiar consideră că, întrucât autoritatea judiciară de executare nu este abilitată să constate existența unor deficiențe ale sistemului juridic polonez, aceasta nu poate solicita acestui stat membru să îi furnizeze informații suplimentare. În opinia guvernului neerlandez, autoritatea judiciară de executare este obligată să utilizeze mecanismul prevăzut la articolul 15 alineatul (2) din decizia-cadru. Guvernul polonez nu a prezentat observații cu privire la a doua întrebare preliminară.

127. Comisia consideră că autoritatea judiciară de executare poate solicita autorității judiciare emitente informații suplimentare. O astfel de cerere de informații ar putea privi, printre altele, cele mai recente reforme legislative. Totuși, aceste informații ar fi fără îndoială mai puțin apte să înlăture îndoielile autorității judiciare de executare decât atunci când privesc, precum în Hotărârea Aranyosi și Căldăraru, menționată mai sus, condițiile de detenție a persoanei în cauză.

87 Hotărârea din 5 aprilie 2016, Aranyosi și Căldăraru (C-404/15 și C-659/15 PPU, EU:C:2016:198, punctele 95-98).

128. În opinia noastră, atunci când există un risc real de denegare de dreptate flagrantă în statul membru emitent, autoritatea judiciară de executare trebuie să utilizeze posibilitatea oferită de articolul 15 alineatul (2) din decizia-cadru pentru a obține informații referitoare, pe de o parte, la legislația care ar fi fost adoptată după propunerea motivată a Comisiei și avizele Comisiei de la Veneția [88] și, pe de altă parte, la particularitățile care țin de persoana în cauză și de natura infracțiunii, care ar putea expune această persoană riscului real de denegare de dreptate flagrantă constatat.

129. Astfel, considerăm că nu se poate exclude că, în special într-o ipoteză în care persoana în cauză nu ar fi demonstrat că ar fi ea însăși expusă denegării de dreptate flagrante invocate, o asemenea cerere de informații ar permite lămurirea autorității judiciare de executare.

130. În cazul în care, având în vedere informațiile obținute în temeiul articolului 15 alineatul (2) din decizia-cadru, autoritatea judiciară de executare consideră că persoana care face obiectul unui mandat european de arestare nu este expusă unui risc real de a suferi o denegare de dreptate flagrantă în statul membru emitent, aceasta trebuie să execute mandatul respectiv.

131. În schimb, în cazul în care, având în vedere aceste informații, autoritatea judiciară de executare consideră că persoana în cauză este expusă unui risc real de a suferi o denegare de dreptate flagrantă în statul membru emitent, executarea acestui mandat trebuie să fie amânată, însă nu poate fi abandonată [89]. În această ipoteză, statul membru de executare trebuie, conform articolului 17 alineatul (7) din decizia-cadru, să informeze Eurojust cu privire la această întârziere, precizând motivele acestei amânări. În cazul în care existența unui astfel de risc nu poate fi înlăturată într-un termen rezonabil, autoritatea judiciară de executare trebuie să decidă dacă este necesar să pună capăt procedurii de predare [90].

132. Prin urmare, trebuie să se răspundă la a doua întrebare că, atunci când autoritatea judiciară de executare constată că există un risc real de denegare de dreptate flagrantă în statul membru emitent, aceasta este obligată să solicite autorității judiciare emitente, în temeiul articolului 15 alineatul (2) din decizia-cadru, toate informațiile suplimentare necesare referitoare, dacă este cazul, pe de o parte, la evoluțiile legislative ulterioare elementelor de care aceasta dispune pentru a constata existența unui risc real de denegare de dreptate flagrantă și, pe de altă parte, la particularitățile care țin de persoana care face obiectul mandatului european de arestare sau de natura infracțiunii pentru care aceasta este urmărită sau a fost condamnată.

V. Concluzie

133. Având în vedere considerațiile care precedă, propunem Curții să răspundă la întrebările adresate de High Court (Înalta Curte, Irlanda) după cum urmează:

„1) Articolul 1 alineatul (3) din Decizia-cadru 2002/584/JAI a Consiliului din 13 iunie 2002 privind mandatul european de arestare și procedurile de predare între statele membre, astfel cum a fost modificată prin Decizia-cadru 2009/299/JAI a Consiliului din 26 februarie 2009, trebuie interpretat în sensul că autoritatea judiciară de executare este obligată să amâne executarea unui mandat european de arestare atunci când constată nu numai că există un risc real de denegare de dreptate flagrantă ca urmare a deficiențelor sistemului judiciar al statului membru emitent, ci și că persoana care face obiectul acestui mandat este expusă unui asemenea risc. Pentru ca o încălcare a dreptului la un proces echitabil consacrat la articolul 47 al doilea paragraf din Carta drepturilor fundamentale

88 Arătăm în această privință că, în observațiile sale scrise, guvernul polonez reproșează instanței de trimitere faptul că nu a ținut seama de reformele legislative ulterioare adoptării propunerii motivate a Comisiei.

89 Hotărârea din 16 iulie 2015, Lanigan (C-237/15 PPU, EU:C:2015:474, punctul 38), și Hotărârea din 5 aprilie 2016, Aranyosi și Căldăraru (C-404/15 și C-659/15 PPU, EU:C:2016:198, punctul 98).

90 Hotărârea din 5 aprilie 2016, Aranyosi și Căldăraru (C-404/15 și C-659/15 PPU, EU:C:2016:198, punctul 104).

a Uniunii Europene să constituie o denegare de dreptate flagrantă, această încălcare trebuie să fie de o asemenea gravitate încât să aneantizeze substanța dreptului protejat prin această dispoziție. Pentru a stabili dacă persoana în cauză este expusă riscului de denegare de dreptate flagrantă în discuție, autoritatea judiciară de executare trebuie să țină seama de circumstanțele specifice care țin atât de această persoană, cât și de infracțiunea pentru care ea este urmărită sau a fost condamnată.

2) Atunci când autoritatea judiciară de executare constată că există un risc real de denegare de dreptate flagrantă în statul membru emitent, aceasta este obligată să solicite autorității judiciare emitente, în temeiul articolului 15 alineatul (2) din Decizia-cadru 2002/584/JAI, astfel cum a fost modificată prin Decizia-cadru 2009/299/JAI, toate informațiile suplimentare necesare referitoare, dacă este cazul, pe de o parte, la evoluțiile legislative ulterioare elementelor de care aceasta dispune pentru a constata existența unui risc real de denegare de dreptate flagrantă și, pe de altă parte, la particularitățile care țin de persoana care face obiectul mandatului european de arestare sau de natura infracțiunii pentru care aceasta este urmărită sau a fost condamnată.”